

7623

Bibl. Jaz.

IV

Brihatkatha.

Pam.

apāya I, 454-70
 II, 107; 192 = ^{Reihen (jeder)} Lit. I, 202

Lit. 14, 18
 IV, 101.

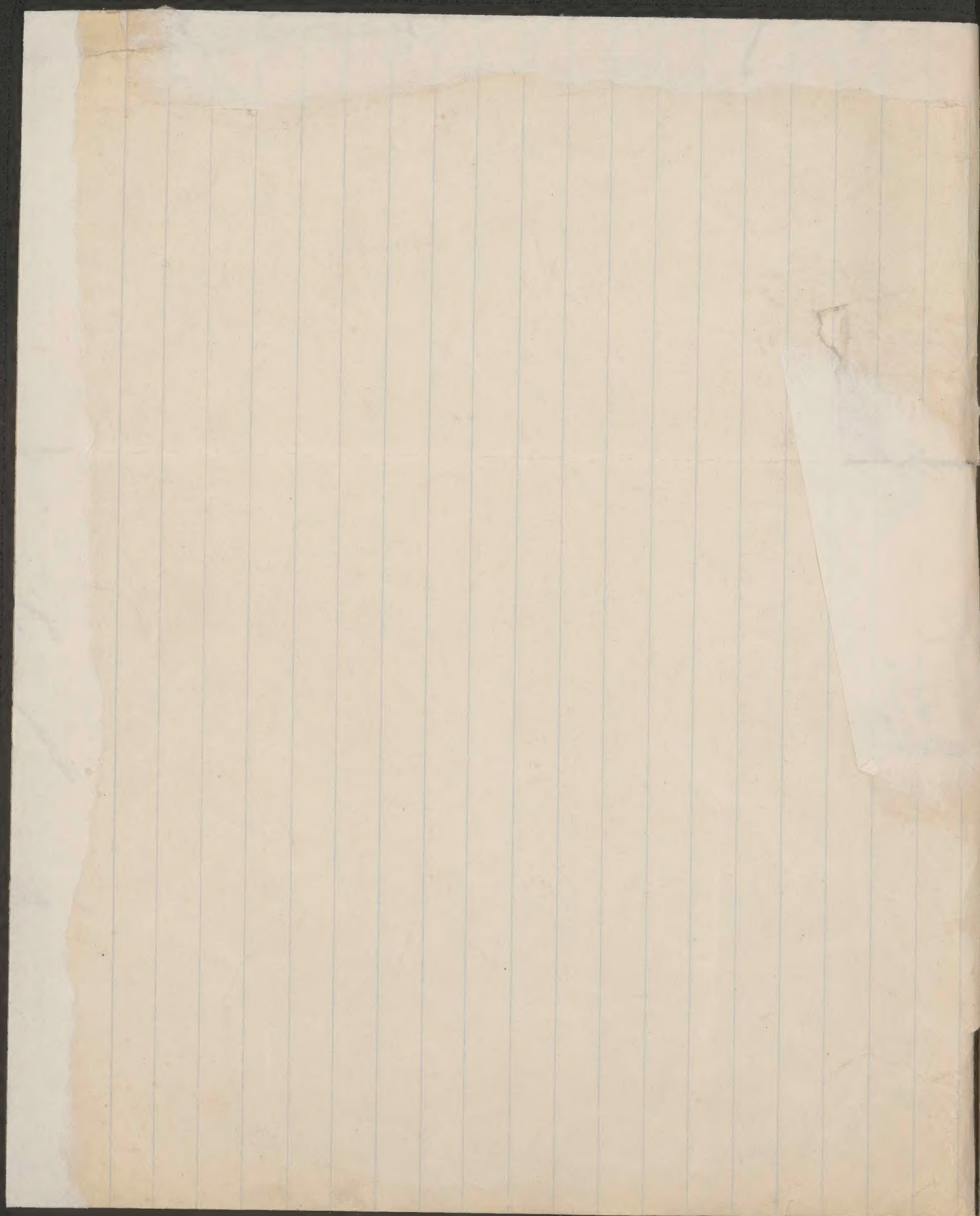
214, 7-11 - 8, 21-25 - 30, 25 - 192, 7.
^{syfeln}

vicra I, 417

Lit. 104, 7 - 127, 10 - 116, 10.

Lit. 34, 2/3 - 36, 56, 96?

[6] R. 75, 17 Kali' Zinckrecht, Hader

॥ अथ तेमेद्विरचितबृहत्कथामञ्जर्यन्तर्गतपञ्चतन्त्रसारः ॥

॥ प्रथमं तन्त्रम् ॥

दाक्षिणात्ये जनपदे विबुधत्रातसेवितम् ।

महिलारोषनामास्ति^१ पुरं सुरपुरोपमम्^२ ॥ १ ॥

वर्धमानकनामाभूत्तत्रातिधनदो वणिक् ।

प्रस्थितो दीपयात्रायां^३ स विवेश महावनम् ॥ २ ॥

तत्रास्य विषमग्रावविदीर्गापदविक्रवः^४ ।

धुर्योऽवसत्रो^५ वृषभो वृषाङ्गवृषसंमितः^६ ॥ ३ ॥

याते वणिग्वरे त्यक्तस्तन्नियुक्तैः स रत्तिभिः ।

नवौषधिचयाहारः^७ कालेन स्वास्थमाययौ^८ ॥ ४ ॥

पीननन्द्याकृतिबले^९ तस्मिन्संजीवकाभिधे^{१०} ।

निर्झरोपान्तसस्येषु^{११} स्वच्छन्दसुखचारिणि^{१२} ॥ ५ ॥

उदकार्यं समभ्यायात्पिङ्गलाख्यो मृगाधिपः ।

वनं यत्केसरैः स्फारैः^{१३} सादृहासमिवाभवत्^{१४} ॥ ६ ॥

^१ ङ. मिहिला°. ^२ ङ. पुरं सुरोत्तमं. ^३ ङ. देवयात्रायां. ^४ ङ. विषमे मार्गे वि-
दीर्गापदविक्रियः. ^५ ङ. विषमो. ^६ ङ. °वृषसंनिभः. ^७ ङ. वनौषधीवपाहारः.
^८ ङ. स्वास्थमा°. ^९ ङ. पीनदर्पाकृतिजले, ङ. पीनदर्पाकृतिबलो. ^{१०} ङ. संजीका°
(gic), ङ. fährt fort जातः संजीवकाभिधः. ^{११} ङ. hat °पारीषु statt °सस्येषु,
ङ. निर्जनोपांत°. ^{१२} ङ. °वारिणि. ^{१३} ङ. यत्केसरिरुवैः. ^{१४} ङ. साइहास°.

Handwritten text in Devanagari script, likely a manuscript or ledger. The text is arranged in approximately 20 horizontal lines across the page. The script is somewhat faded and the paper shows signs of age and wear.

स शुश्राव¹ वृषस्योग्रशृङ्गाघातच्छटे तटे² ।

टांकारनादमुखरे³ हुंकारनिनिडधनिम्⁴ ॥ ७ ॥

श्रुत्वा तदुग्रनिनदं विमर्शस्थगितक्रमः⁵ ।

स तस्यौ फुल्लरोमाच्चैः पीनलाङ्गुलपल्लवः⁶ ॥ ८ ॥

कर्टो दमनश्चैव सचिवौ तस्य जम्बुकौ ।

दूरतश्चित्तसंचोभं विलोक्य स्वैरमूचतुः ॥ ९ ॥

पूर्वसंस्कारयोगेन सत्त्वान्मुनिवरेण⁷ वा ।

संस्फुटोच्चरति प्रायः पशूनामपि भारती⁸ ॥ १० ॥

ततो ऽब्रवीद्दमनकः⁹ सखे किमयमीश्वरः ।

अदृष्टशब्दमात्रेण क्षोभाकुल इवेक्ष्यते ॥ ११ ॥

तच्छ्रुत्वा धीमतां धुर्यो हसन्कर्टको ऽब्रवीत् ।

निरर्थचिन्तायोगेन¹⁰ किं प्रयोजनमावयोः ॥ १२ ॥

अप्रयोजनकर्ता यः स भवेद्दुःखभाजनम्¹¹ ।

अकार्यदुर्ग्रहग्रस्तः¹² कीलाकर्षीव वानरः¹³ ॥ १३ ॥

¹ ङ. शुश्राव. ² ङ. वृषस्योगं शृङ्गाघातं स्फुटं तटे. ³ ङ. °मुखरं, ङ. टंकारं.

⁴ B. und P. ° निविड°. ⁵ ङ. विषमं स्थगित°. ⁶ ङ. °रोमाच्चपीन°. ⁷ ङ. सत्त्वान्मु°.

⁸ ङ. स्फुरत्येव मतिः प्रायः पशूभवाति भारती. ⁹ ङ. तत्राब्रवी°. ¹⁰ ङ. °चिन्तावेशेन.

¹¹ ङ. स्युः प्रयोजनकर्तारः सर्वे दुःखस्य भाजनं, ङ. hat सर्वथा statt स भवेत्. #

¹² ङ. अकार्यकृद्ग्रहग्रस्तः. ¹³ ङ. कीलाकर्षकवानरः, ङ. कीलोत्पाटीव वानरः.

|| YHWH ||

|| YHWH ||

|| YHWH ||

श्रूयते नगराभ्यासे¹⁾ नवनिर्माणकारिणः ।

अर्धस्फटितकाष्टाग्राः²⁾ पुरं³⁾ स्थपतयो ययुः ॥ १४ ॥

गतेषु तेषु विपुलः कपिसार्थः समाययौ ।

वेल्लितानैकविन्यस्तस्तम्भादिर्भवनं ततः⁴⁾ ॥ १५ ॥

तत्रैकश्चापलात्कीलं⁵⁾ स्फटितस्तम्भमस्तकात्⁶⁾ ।

कर्षणवान्⁷⁾ केनायमस्थाने⁸⁾ विनिवेशितः ॥ १६ ॥

तस्मिन्नभ्युदृते^{8a)} यन्त्रकीलके मुष्कपीडनात् ।

स संघटितरश्मायै⁹⁾ सहसा निधनं ययौ ॥ १७ ॥

वानराभ्याधिका ॥

निशम्येति वचस्तस्य ययौ दमनकः प्रभोः¹⁰⁾ ।

समीपं संशयस्थाने सेवाकालो हि धीमताम् ॥ १८ ॥

स विज्ञाय प्रभोञ्चेतः शब्दमात्रविसम्पुलम्¹²⁾ ।

प्राह प्रायो भवत्येव देव शब्दा घनादिषु¹³⁾ ॥ १९ ॥

1) B. नगराभ्यासे, P. ० भ्यासे.

2) B. अर्धस्फटितकाष्टा, P. अर्धस्फटितकाष्टाः. ~~Ugl. Halb sphant. körnchenförmige Kalksteine.~~
~~Amphibole und Quarz.~~ अर्धस्फटितः स्तम्भः.

तकाष्टाराः.

3) P. पुरं. ~~Ugl. jedoch Pura.~~ नगरमध्ये व्रजन्ति.

4) B. वेल्लितानैकविन्यस्तस्तम्भादिभवननिर्मितः, P. वेल्लितानैकविन्यस्तस्तम्भादिनवनानामितः.

5) B. तत्रैकं, P. ० कीलां. 6) P. पाटितं. 7) B. स्पृशन्.

8) P. ० मास्थाने. 9) B. स संघटितसर्वांगः, P. समुद्घाटितरश्मौ.

~~Ugl. Halb kugelförmige Lamellen.~~

10) B. ~~Prabho~~ प्रभो. 11) P. सदा कालो. 12) B. शब्दः.

13) ~~B. ~~Prabho~~ भवदेव बाह्यशब्दा घनादिषु, परं~~

~~„Schlaginstrument“, Ugl. Pura, was die~~

~~von dem Töne verschiedenen Töne~~

P. hat für das letzte Wort वनादिषु.

8a) B. ० भ्युदृते.

वनादिषु

मांसपूर्णेति विज्ञाय भेरीं प्रधानमन्यराम्¹⁾ ।

क्रोष्टापश्यत्समुत्साद्य²⁾ पुरा काष्ठं³⁾ च चर्म च ॥ २० ॥

इत्युक्त्वा स्वामिनं धीमान्ययौ शयानुगः⁴⁾ शनैः ।

विलोक्य वृषभं तत्र साक्षेपमिदमब्रवीत्⁵⁾ ॥ २१ ॥

अहो मूढ न जानीषे स्वामिनं पिङ्गले हरिम् ।

तत्पादसेवाबाह्यस्य⁶⁾ का⁷⁾नु रक्षा वने तव ॥ २२ ॥

तच्छ्रुत्वा शङ्कितमनास्ततः⁸⁾ संजीवको ऽ भवत् ।

दत्ताभयो ऽ य तेनैव नीतः पिङ्गलकान्तिकम् ॥ २३ ॥

स प्रणम्य प्रसादार्द्रदृशा तेनावलोकितः⁹⁾ ।

कृतकृत्यमिवात्मानं मेने विगतसंभ्रमः ॥ २४ ॥

स कालेनान्तरङ्गो ऽ भून्मृगराजस्य सेवकः ।

भासन्न एव प्रायेण¹⁰⁾ नृपाः कान्ताश्च सादराः¹¹⁾ ॥ २५ ॥

तयोर्विस्मयलोक्य¹²⁾ बाह्यत्वादतितापितौ¹³⁾ ।

क्षुत्क्षामौ पेततुर्दुःखे¹⁴⁾ सचिवौ जम्बुकौ हरेः ॥ २६ ॥

12) B. भेरीप्रधानमंथरं, C. भेरीमध्वानमंथरं.

13) B. समुत्साद्य, C. काष्ठं, D. काष्ठं चर्म च. 4) शयानु-
गं. 5) C. सोपेक्षमिदं. 6) B. त्वत्पादं. 7) C. को.

8) B. शङ्कितमना, C. मना भीतः संजीव.

9) C. तेन विलोकितः. 10) B. प्रायेण. 11) B. नृपाकांताश्च.

12) C. तयोर्विस्मयं. 13) C. बाह्यत्वा.

14) B. दुःखैः, C. दुःखैः, D. पेततुर्दुःखात्.

कम्पित

8) C. शङ्कितमना भीतः संजीव.

1 पेतनु

ततो दमनकः प्राह किं मया मन्दबुद्धिना¹⁾ ।

संजीवसिंहयोः प्रीतिर्विनाशात्मानः कृता²⁾ ॥ २७ ॥

उपायश्चिन्तनीयोऽत्र जाने तत्त्वद्भि³⁾ भेदने ।

उपायक्रमसाध्यं घटूलसाध्यं⁴⁾ न तद्वेत् ॥ २८ ॥

श्रूयते कृशासर्पो हि धिया काका निपातितः⁵⁾ ।

वृत्तमूलाश्रयः सर्पः⁶⁾ पुरा बाधसपोतकान् ॥ २९ ॥

भक्षयामास तद्दुःखकृशाभूदायसपिधा⁷⁾ ।

गोमायुकः सुहृत्पृष्ठस्तथा तामाह दुःखिताम् ॥ ३० ॥

समाश्रसिहि सर्पोऽयं विनस्यति⁸⁾ वको⁹⁾ यथा ।

कपटव्रतमास्याय मस्यान्प्राह पुरा वकः ॥ ३१ ॥

प्रस्तुतो धीवरैर्युष्मद्भेदे¹⁰⁾ प्रातर्महाक्षयः¹¹⁾ ।

युष्माद्विनाशे नष्टोऽहं यूयं वृत्तिर्यतो मम ॥ ३२ ॥

इत्युक्तिचकितात्मस्यावचार्थं¹²⁾ नेतुमुद्यतः ।

विश्वस्तांस्तद्व्यात्कालं¹³⁾ स निनाय यथारुचि¹⁴⁾ ॥ ३३ ॥

1) B. प्राह सचिवो मन्दबुद्धिना. 2) B. प्रीतिर्विनाशात्मतया

कृता. 3) B. जाने तयोर्विभेदने. 4) B. तदूल° (~~तदूल~~).

5) B. धिया काकेन पातितः, B. धिया काका निहिंसितः.

Ugh. B. उपायेन हि यत्कुर्यात्तत्र शक्यं पराक्रमैः ।

काका कनकमूत्रेण कृशासर्पो निपातितः ॥

15) 4) B. तद्दुःख°

6) B. सर्प पुरा. 8) B. विनस्यति, B. वको.

9) B. युष्मद्भेदे, B. युष्मद्भ्यो. 10) B. प्रातर्महाक्षयः.

11) B. इत्युक्ते चकि°, B. मस्यावचार्थं.

12) B. इति वकस्ताम्यवचार्थं, ~~was not a part of the~~

Parasitism, Ugh. H. 412: matrygale ca thiyā

viṣṇuḥ ~~apagatais uktaḥ~~ 13) B. यथारुचिः.

1

4
5

7

अतिलौल्योद्धृतेनाथ कर्कटेन³⁾ निपातितः ।

उपायश्चिन्त्यतां सर्पवधे⁴⁾ श्रुत्वेति⁵⁾ वायसी ॥ ३४ ॥

जहार रजनिलयात्सहसा⁶⁾ हेमसूत्रिकाम्⁷⁾ ।

आदाय स्वकुलायाग्रनम्रशाखावलम्बिनीम्⁸⁾ ॥ ३५ ॥

चकार ददृशुस्तां च नराः सर्पदुरासदाम्⁹⁾ ।

विधाय दलशो बारौर्मानमारोहणोद्यतान्¹⁰⁾ ॥ ३६ ॥

दृष्ट्वा¹¹⁾ विलोक्य तान्काकी¹²⁾ स्वयं भूषणमत्यजत् ।

काकवकारव्याधिका ॥

॥ योऽत्र

अस्माभिरप्युपायांशः¹³⁾ कर्तव्यो वृषभेदने ॥ ३७ ॥

उपायेन हतः पूर्वं शशकेनापि केसरी ।

अभूत्समस्तहरिणीव्रातसंहारतत्परः¹⁴⁾ ॥ ३८ ॥

॥ सिंहस्तमेत्य

सिंहः समेत्य सारङ्गाः चयार्ता इदमब्रुवन्¹⁵⁾ ।

प्राणायत्नकृते¹⁶⁾ स्वामिन्कोऽयं सर्वचयादरः ॥ ३९ ॥

वारेण प्रेषयामस्ते मृगमेकं सदा क्षये¹⁷⁾ ।

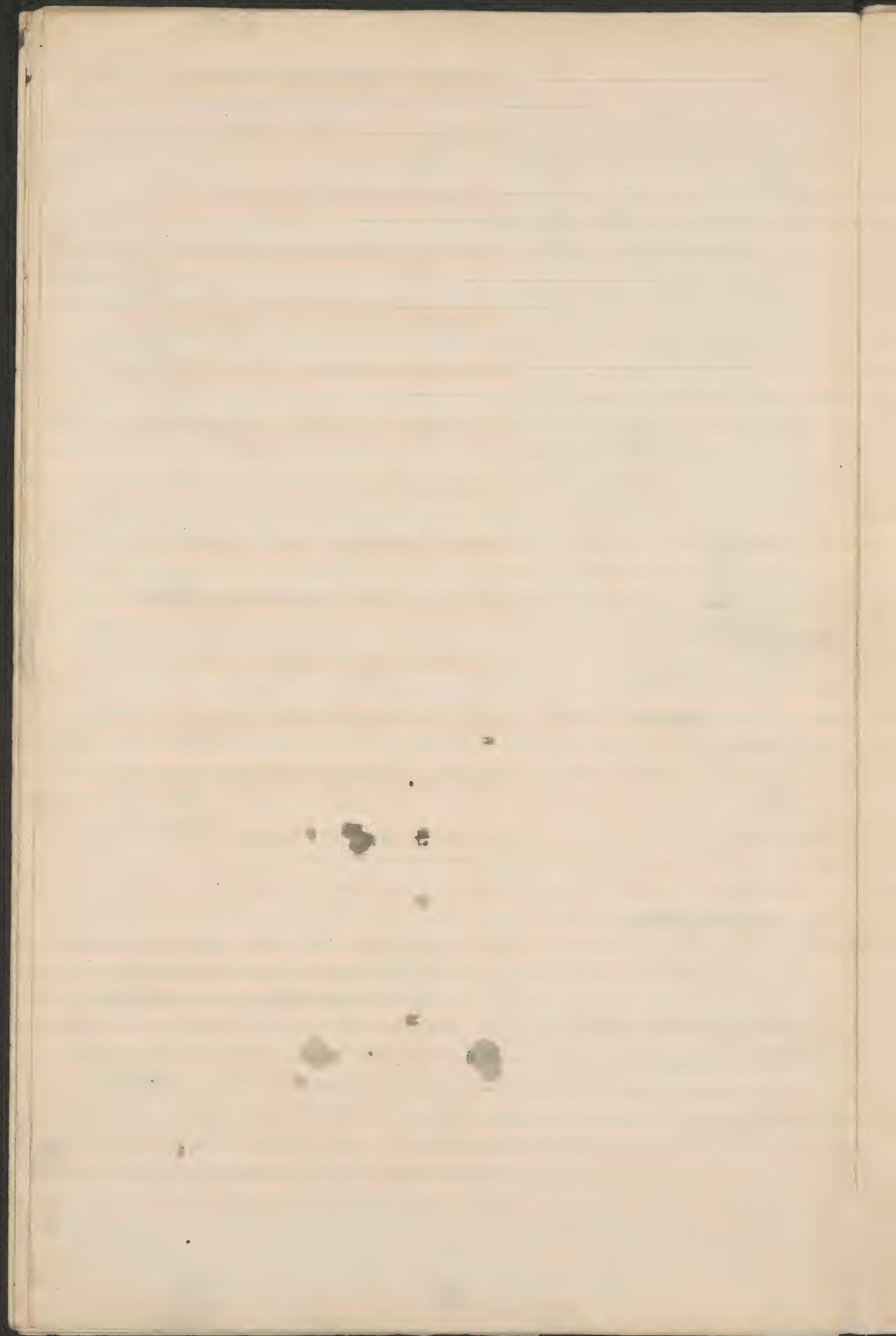
३. अतिलौल्योद्धृतेनाथ,

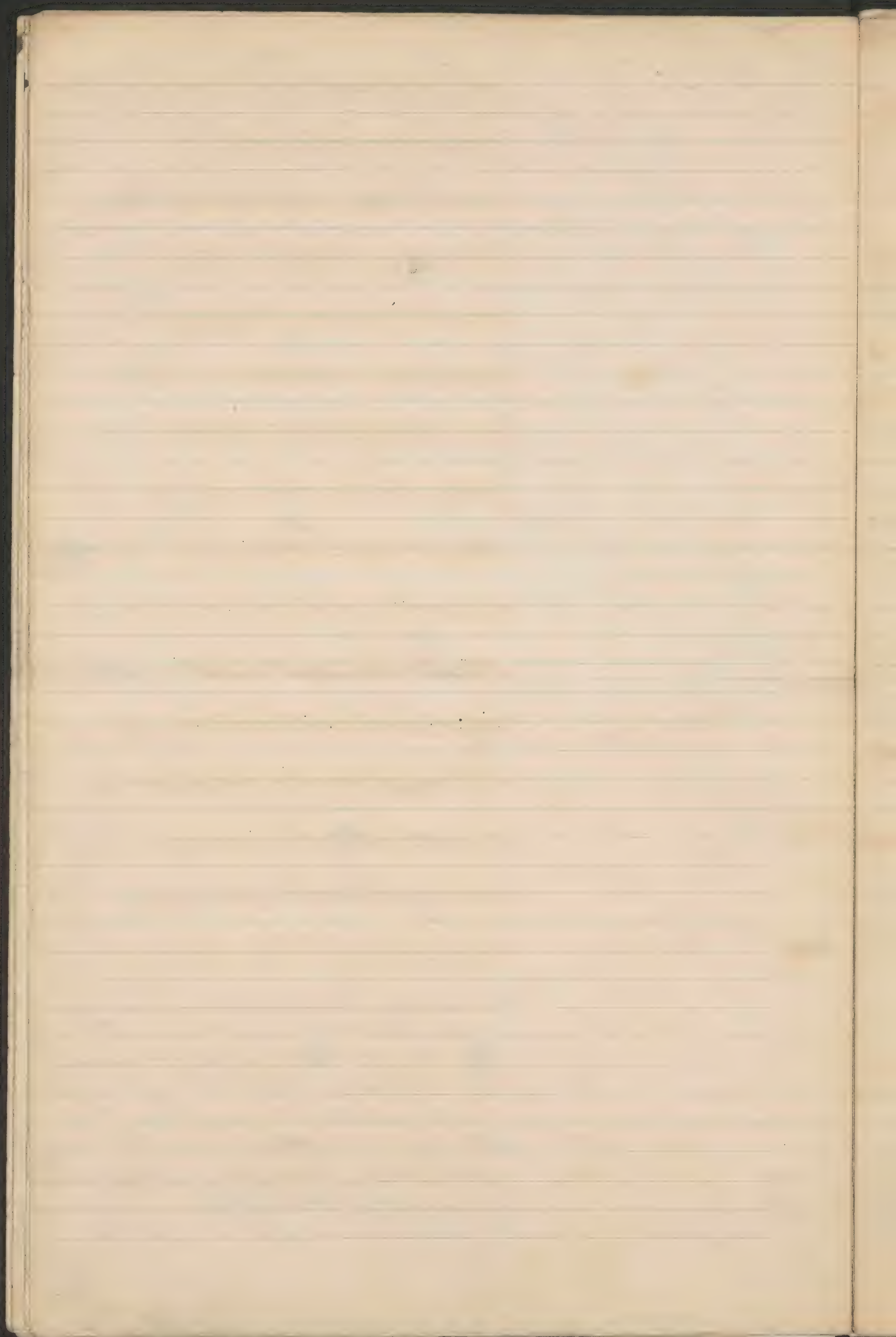
३) अतिलोभादृतो नाथो कर्कटेन. ~~अतिलौल्योद्धृतेनाथो कर्कटेन~~
भक्तवित्ता बहुमत्स्यानुत्तमाधममध्यमान् ।
~~अतिलौल्योद्धृतेनाथो कर्कटेन~~

~~४) अतिलौल्योद्धृतेनाथो कर्कटेन~~
४) अतिलौल्योद्धृतेनाथो कर्कटेन

४. ० रप्युपायांशः,

१) अतिलोभादृतो नाथो कर्कटेन. ~~अतिलौल्योद्धृतेनाथो कर्कटेन~~
२) उपायश्चिन्त्यतां सद्यो वचः ३) श्रुत्वेति. ४) निलयात्स-
सभं. ५) सूत्रिकं. ६) आग्रनम्रशाखा. ७) ददृशुस्तं च
नराः सर्पे दुरासदं. ८) दलशैर्वांशैर्व्रातमारोहणोद्यताः.
९) दृष्ट्वा १०) काकी. ११) रप्युपायोसौ. १२) हरिणीव्रातः.
१३) सिंह समेत्य सारङ्गा चयार्ता, सिंहस्तत्रत्यसारङ्गा चयार्ता.
१४) प्राणायत्नकृते. १५) प्रेषयामासुरेकमेकं सदा क्षये. १६) क्षये.

इत्युक्ता पिङ्गलं द्रष्टुं यातो दृष्ट्वा प्रणम्य च ।
 इदं दमनको वाक्यमेकान्ते ऽभिगतेऽब्रवीत् ॥ ४८ ॥
 कुलक्रमागता भृत्या हितवाक्येषु मूकताम् ।
 यत्प्रयान्ति सदोत्सेकिस्वामिनः ^{१)} सावलितता ॥ ४९ ॥
 संजीवको ऽयं ^{२)} वृषभः स्वामिद्रोहे ^{३)} समुद्यतः ।
 यथा चक्राञ्चितग्रीवः ^{४)} संग्रामार्थीव लक्ष्यते ॥ ५० ॥
 भयं चाभेषजो दोषो यदेतच्छृणुद्वाः ^{५)} ।
 कृमयो नित्यसंग्रामवशेषु विषयास्तव ^{६)} ॥ ५१ ॥
 अविज्ञातस्वभावैर्हि संगतिर्विपदां पदम् ।
 हता मत्कुशादोषेण यूका मन्दविसर्पिणी ॥ ५२ ॥
 दुग्धाधिपेनधवलस्मापशयातलाश्रया ।
 यूका ददर्श पवनानीतं टिट्ठिभमत्कुशम् ^{७)} ॥ ५३ ॥
 तं दृष्ट्वा सान्त्वयिष्ये न ते तीक्ष्णामुखान्त्रभः ^{८)} ।
 तच्छ्रुत्वा सो ऽवदहीनमेकरात्रं ^{९)} वसाम्यहम् ॥ ५४ ॥
 दत्ताश्रयो ऽयं कृपया ^{१०)} तथा स सहसा नृपम् ।
 अदृशयेन तत्क्रोधाद्धता यूकैव सेवकैः ^{११)} ॥ ५५ ॥

यन्प्रयाति

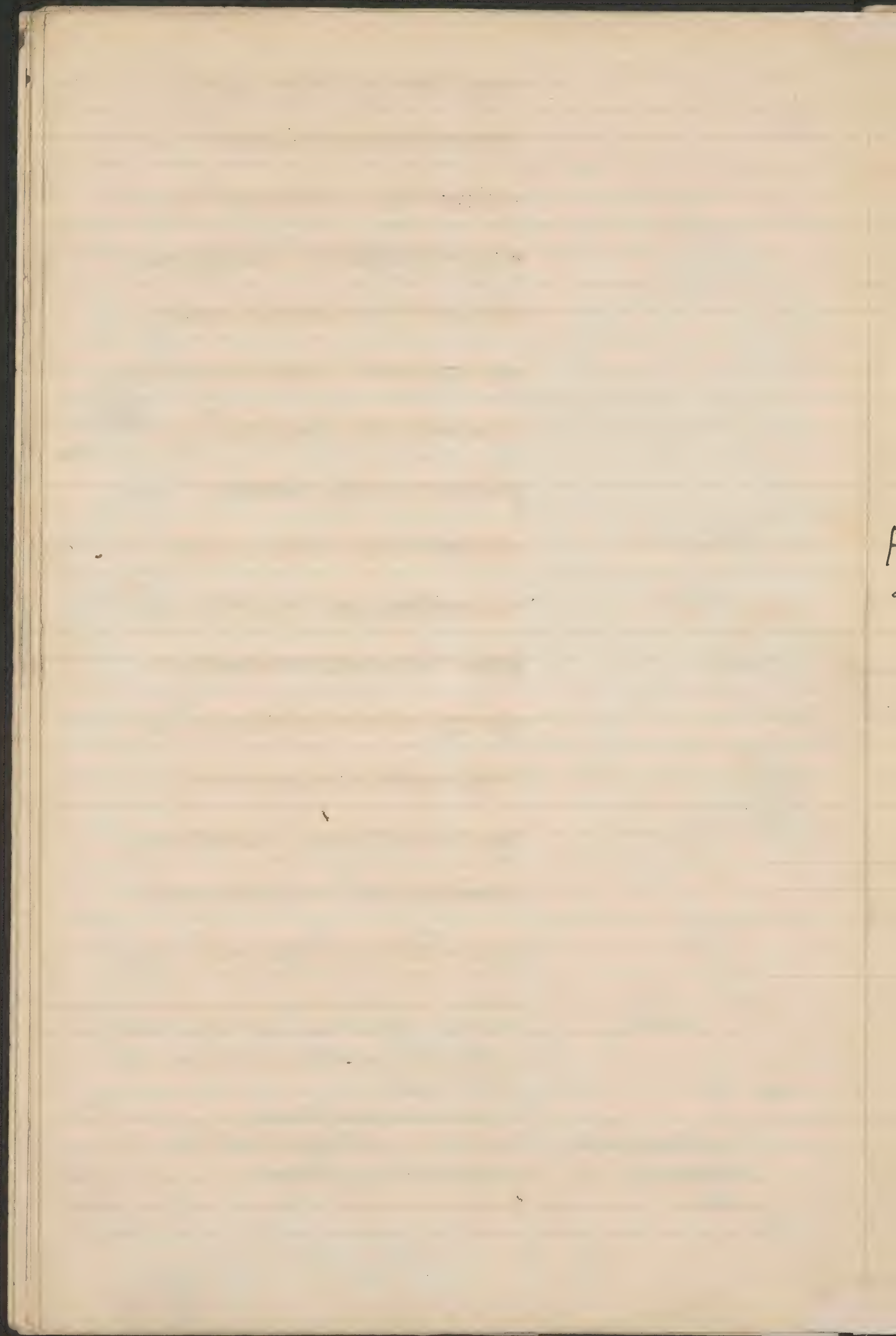
१) ऽ. ०मेकांते विरतोब्रवीत् (१०) २) ऽ. सदोत्सेकाः स्वामिनः .

३) ऽ. संजीवकोयं. ४) ऽ. स्वामिद्रोहे. ५) ऽ. यथाचक्राञ्चितग्रीवः .

६) ऽ. यदेतच्छृणुद्वाः . ७) ऽ. नित्यसंग्रामवशेषु (१०) विषयास्तव .

८) ऽ. टिट्ठिभमं. ९) ऽ. तीक्ष्णामुखः १०) ऽ. क्षपया .

११) ऽ. अदृशयेन १२) ऽ. सेवकैः (१०) .

यूकारव्याधिका ॥

कुलक्रमागतसागो जन्मापूर्वैश्च संगतिः ।

मौख्याच्चराडरवस्थेव विनाशायैव भूपतेः ॥ ५६ ॥

नगरोपान्तनिलयः पुरा चराडरवाभिधः ।

जम्बुको वृत्तिलोभेन प्रविवेश पुरान्तरम् ॥ ५७ ॥

स रात्रौ श्वगणाक्रान्तः पलायनकृतश्रमः ।

नीलिकारससंपाताद्विचित्रं^{१)} वर्णमाययौ ॥ ५८ ॥

शृगाला दृढबुद्ध्या तं स्वजातिविलस्रणम् ।

॥ दर्पात्सोऽन्यात्समभ्येत्य^{२)}

~~दर्पान्मोहात्समभ्येत्य~~ व्याघ्रादिष्वधिकोऽभवत् ॥ ५९ ॥

॥ ~~पुष्टो~~ पुष्टो^{३)} वि

तदुपाहतमांसाद्यैः^{४)} विस्मृतदुर्गतिः ।

क्रोष्टुकानां विलोक्यैव कदाचिद्वाचमुद्धताम् ॥ ६० ॥

प्रतिजग्राह नादेन स्वजातिसदृशेन सः ।

तच्छ्रुत्वैव परिताप्य तं लज्जाजटिलाननाः ॥ ६१ ॥

वञ्चिताः स्मः स्वलेनेति^{५)} जघ्नुस्तं व्याघ्रचित्रकाः ।

चराडरव्याधिका ॥

उपपत्तिसहैर्वाक्यैर्विरक्तहृदयं नृपम् ॥ ६२ ॥

विधायेति हरिं गत्वा चक्रे शङ्काकुले वृषम् ।

सोऽब्रवीद्धूर्तमध्ये हि दुर्लभं जीवितं सखे ॥ ६३ ॥

१) ड. नीलीकारस. २) ड. दर्पान्मोहात्समभ्येत्य. ३) ड. पुष्टि.

४) ड. पुष्टि.

५) ड. वञ्चितास्मस्वलेनेति.

f

2

46
car
Clyde
ist

॥ मुग्धसिंहसिं

मुग्धसिंहसिं जघ्नुष्टं काकादयः पुरा ।

विकटाक्षं पुरा सिंहं संग्रामक्षतविग्रहम् ॥६४॥

क्षुधार्ताः सचिवा जघ्नुर्दीपिगोमायुवायसाः ।

अशक्ता विग्रहे स्वामिन्नवसन्ना वयं वने ॥६५॥

निराहारा न चास्माकं स्वामित्यागः शुभावहः ^{२)}

एष सार्धपरिभ्रष्टो य उष्ट्रस्त्वामुपागतः ^{३)} ॥६६॥

महाकायः स पर्याप्तमस्मत्संघस्य भोजनम् ।

तच्छ्रुत्वा भृशमुद्विग्नमाश्रितद्रोहकीर्तनात् ^{४)} ॥६७॥

तमङ्गीकारपदवीं धूर्ता निन्युः शनैर्हरिम् ^{५)} ।

अथोष्ट्रसंनिधौ प्राह ^{६)} व्याजकल्पितसंविदा ॥६८॥

वायसो मच्छरीरेण स्वामिन्वृत्तिः प्रकल्पिताम् ^{७)} ।

नेत्युक्तवाक्ये शार्दूले ^{८)} तदेव प्राह जम्बुकः ॥६९॥

प्रतिषिद्धे पुनस्तस्मिन्दीपिन्यापि ^{९)} निराकृते ।

अचिन्तयत्करभकः संरम्भस्पृष्टमानसः ^{१०)} ॥७०॥

नैवेह भक्ष्यते कश्चिदौचित्यं दर्शयाम्यहम् ।

स्वामिन्नस्मच्छरीरेण क्रियतां ^{११)} प्राणवर्तनम् ॥७१॥

इत्युक्तमात्रे जघ्नुस्तं दीपिजम्बुकवायसाः ^{१२)} ।

उष्ट्रास्माधिका ॥

१३. मुग्धसिंहसिं

१) ३. त्यागशुभावहः. ३) ३. यनुष्ट्रस्त्वा. ४) ३. भृशमुद्विग्नमाश्रि.

५) ३. शनैः हरिं. ६) ३. संनिधौ प्राह. ७) ३. प्रकल्पितां.

८) ३. शार्दूले. ९) ३. दीपिन्यापि. १०) ३. संरम्भस्पृष्ट.

११) ३. क्रियतां. १२) ३. दीपिजम्बुक.

जघ्नुस्तं

[Faint, illegible handwriting across the page]

इत्युक्त्वा वृषभस्तस्यौ सिंहापकृतिचिन्तकः^{१)} ॥ ७२ ॥

तन्मतं तस्य विज्ञाय स्वैरं दमनकोऽब्रवीत् ।

शक्तः सिंहप्रतीकारे^{२)} न कश्चिदिति चिन्त्यताम् ॥ ७३ ॥

अचिन्तितातिदर्पस्य^{३)} लज्जाभेरपि टिट्ठिभात् ।

आसन्नप्रसवा पूर्वं टिट्ठिभं दधितावदत् ॥ ७४ ॥

प्रसवस्थानमन्यत्र कल्प्यतां^{४)} निर्भये विभो ।

पूर्वस्थितिः समुद्राद्विभीषणाभिर्न^{५)} रोचते ॥ ७५ ॥

इति तद्वाक्यमाकर्ण्य टिट्ठिभः प्राह विस्मितः ।

नैवापकर्तुं शक्तो मे समुन्नद्धो हि सागरः ॥ ७६ ॥

भर्तुरित्युद्धृतं^{६)} श्रुत्वा प्रौढा प्रोवाच टिट्ठिभी ।

आसन्नाकुशला नूनं न^{७)} शक्नुवन्ति हितं वचः ॥ ७७ ॥

श्रूयते मित्रवचनानादरात्कक्षपो^{८)} हतः ।

हंसद्वयसखः पूर्वं कक्षपः स्थानदोषतः^{९)} ॥ ७८ ॥

दन्तावष्टभकाष्टागो^{१०)} नीतस्ताभ्यां विहायसा ।

हृदान्तराभिगमने तं हंसौ कूर्ममूचतुः^{११)} ॥ ७९ ॥

मौनावलम्बिना भाव्यं त्वयैव बहुशः पयि ।

॥ दृष्ट्वा विदितं शकटाकृतिम्^{१२)} ततः पौरजना दृष्ट्वा विदितं कृत्विम् ॥ ८० ॥

- १) B. सिंहापकृतिः. २) B. सिंहः प्रतीकारे. ३) B. अचिन्तितान्यदर्पस्य.
 ४) B. प्रसवस्थानमन्यत्र कल्प्यतां. ५) B. पूर्वस्थितिसमुद्रोद्विभीषणं.
 ६) B. भर्तुरित्युद्धृतं. ७) B. मित्रवचनानादरात्कक्षपो.
 ८) B. कक्षपस्थानं. ९) B. दन्तावष्टभकाष्टागो. १०) B. तं हंसं कूर्ममूचतुः.
 ११) B. दृष्ट्वा विदितं शकटाकृतिम्.

॥ प्राहासंस्मृत्य तद्वचः^{१)}

अहो किमिदमित्यासन्महाकोलाहलाकुलाः ।

किमेतदिति क्रूरोऽपि प्राह सस्मितं तद्वचः^{१)} ॥ ८१ ॥

दाहस्वनितदन्तत्वात्पतितो निहतो जनैः ।

अनागतभयाभिज्ञो विपत्प्राप्तौ च बुद्धिमान् ॥ ८२ ॥

द्वावेतौ संपदं पात्रं विपदं दैवनादिनः ।

अनागतविधिश्चैव प्रत्युत्पन्नमतिस्तथा ॥ ८३ ॥

यद्द्विष्यश्च^{१४)} मत्स्याः प्राक् शुश्रुवुर्धैवरो गिरम् ।

जालं क्षिपामः प्रत्यूषे हृदेऽस्मिन्निति तद्वधात् ॥ ८४ ॥

अनागतविधिः प्रायान्तत्कान्यौ गन्तुमर्थितौ ।

१ जा

ततः प्रभाते जलौघकृष्टे^{१५)} मत्स्यकदम्बके ॥ ८५ ॥

प्रत्युत्पन्नमतिश्च^{१६)} कृतकं मृतवद्वपुः ।

निःशङ्कैर्धीवरैर्यस्तः स शनैः प्रययौ जलम् ॥ ८६ ॥

यद्द्विष्यस्तु लकुटैर्जर्जरङ्गो व्यपद्यत ।

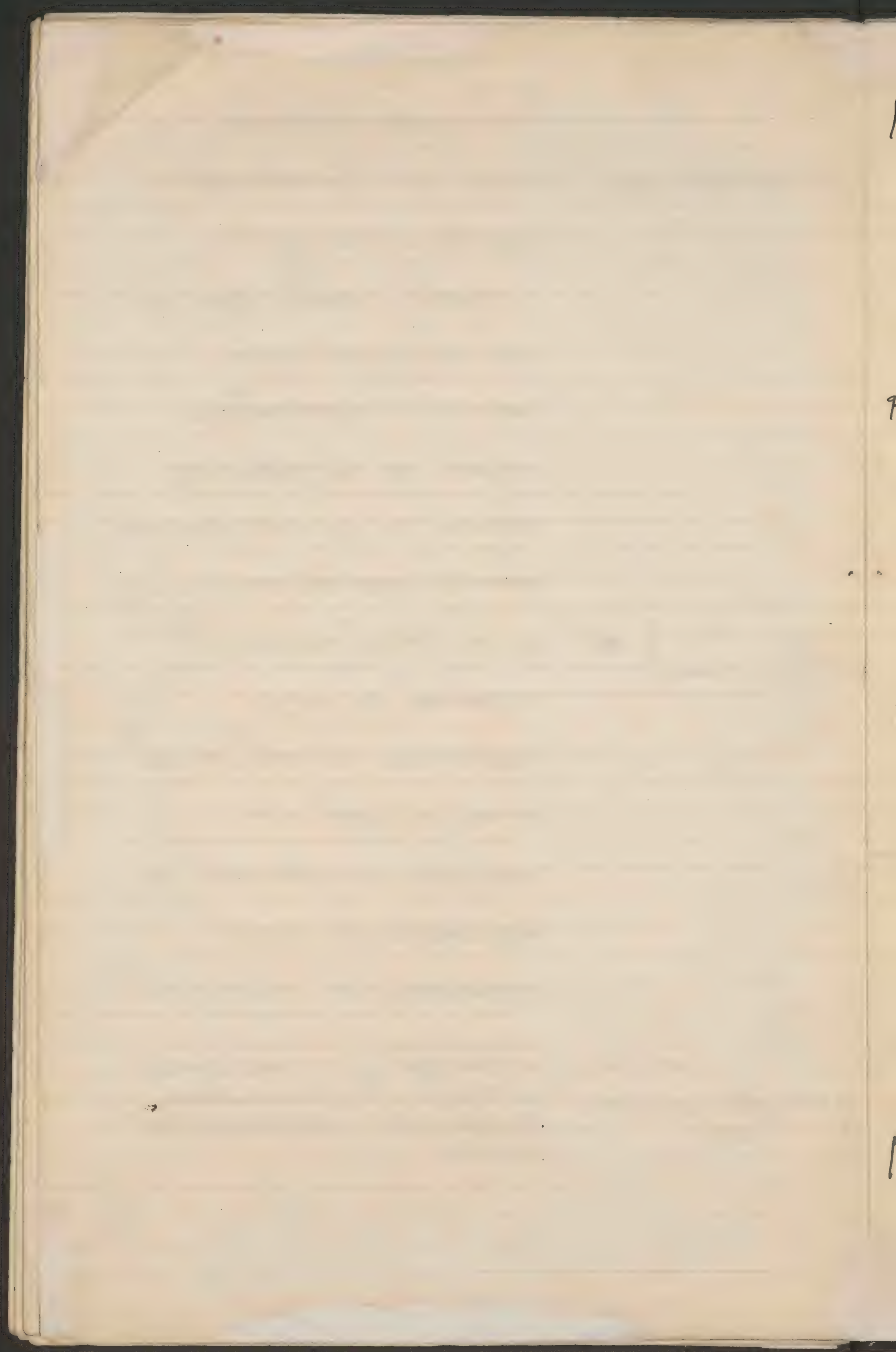
इत्युक्त्वा टिट्ठिभी भर्तुर्वाक्यात्तत्रैव शावकान् ॥ ८७ ॥

असूत तांस्तरंगौघैर्जहार च सारित्यतिः ।

गृहिणीभर्तितश्च^{१७)} दुःखितः पक्षिसंगमम् ॥ ८८ ॥

११) ३. क्रूरोऽपि प्राह सस्मित-
तद्वचः.

१४) ३. सस्मिततद्वचः. १५) ३. अनागतभयभिज्ञो विपत्प्राप्तौ.
१६) ३. प्रत्युत्पन्नमतिः. १७) ३. निःशङ्कैर्धीवरैर्यस्तः स शनैः प्रययौ.
१८) ३. लकुटैर्जर्जरङ्गो.

H टिट्टिभस्त

टिट्टिमं^१ तन्महानादं गरुत्मानशृणोत्ततः ।

तत्प्रेरितेन हरिणा निरस्तो मकराकरः ॥ ८९ ॥

नज्जाविकुशवदनटिट्टिभ्यै शावकान्ददौ ।

कक्षपमत्स्याटिट्टिभारव्यायिका^२ ॥

एवं शक्तविरोधेन^३ महतामपि नोदयः ॥ ९० ॥

H किमुतैकाग्रभक्ता

किमुतैकाग्र^४ तन्महामस्माकं मूढचेतसाम् ।

कृत्वेति भेदनोपायं ययौ करटकान्तिकम् ॥ ९१ ॥

हसन्मनकोऽभ्येत दृष्टोऽस्मिन्मुवाच तम् ।

पैशुन्योऽसि ततस्तेन पुनः प्रोचे स^५ जम्बुकः ॥ ९२ ॥

हृदये तैल्यमादायावदक्षामृतसंनिभम्^६ ।

एकद्रव्यार्थिनं हन्यां किं मामङ्ग विगर्हसे ॥ ९३ ॥

१४ घ

पराभिधातादन्नाति^७ विभूतिं विबुधो जनः ।

अन्नस्यप्रतिभोद्देशो^८ मांसं चतुरको यथा ॥ ९४ ॥

करभः शङ्कुकर्णारव्यः क्रोष्टा चतुरकश्च सः ।

साचिव्यकुशनौ^९ सिंहं वज्रदन्तमुपाश्रितौ ॥ ९५ ॥

ततो युद्धान्दिततनौ कदाचिद्द्वारणाद्विषि ।

वृत्तिक्षेदाच्चतुरकः शङ्कुकर्णमभाषत ॥ ९६ ॥

१४. टिट्टिमं तन्महा°.

ति

१४. कक्षपमत्स्याटिट्टि°. ३४. शक्तविरोधेन. ४४. किमुतैकाग्रभक्ताराम°. ५४. पैशुन्योसि ततस्तेन पुनः प्राह च जम्बुकः. ६४. तैल्यमादा°. ७४. पराभिधातादन्नाति. ८४. अन्नस्यप्रतिभा-
द्देशो. ९४. चतुरकश्च सः. १०४. साचिव्यं कुशनौ.

|| शरीरेण विष्णु

सखे वक्रवायो वृद्ध्या स्वामिने किं न दीयते ।

शरीरेणातिपुष्टेन²⁾ किमनेन प्रयोजनम् ॥ ९७ ॥

एवमस्त्विति तेनोक्तः सिंहमध्येत्य सोऽवदत् ।

बृहत्प्रस्थाङ्गमानेन शरीरं संप्रयच्छति ॥ ९८ ॥

करभो वपुषो वृद्ध्या प्रसादः क्रियतां विभो ।

तद्वाक्पादय शार्दूलः शङ्कुकर्णं विदार्य तम् ॥ ९९ ॥

ययौ स्नानाय धृत्वा⁵⁾ द्वितीयं परिचारकम् ।

तमाह क्रव्यवदनं जम्बुकं चतुरस्ततः ॥ १०० ॥

भक्तयावो बृहन्मांसमिति श्रुत्वा ब्रवीत्तया⁶⁾ ।

तच्छ्रुत्वा चतुरः प्राह तदा मे दृष्टिमर्पय ॥ १०१ ॥

अथ संभक्षिते मांसे संप्राप्ते च मृगाधिपे ।

आलुलोके भयाक्रान्तः स क्रोष्टा चतुराननम् ॥ १०२ ॥

भक्षयित्वा किमद्यापि वदनं मम वीक्ष्यसे⁷⁾ ।

चतुरः प्राह तच्छ्रुत्वा तं जघान मृगेश्वरः ॥ १०३ ॥

अत्रान्तरे महासार्धभष्टं करभकं परम् ।

कटाहवादिनं दृष्ट्वा चतुरः सिंहमब्रवीत्⁸⁾ ॥ १०४ ॥

१) B. सखे वक्रं कया बुद्ध्या स्वामिने. २) B. शरीरेणातिपुष्टेन.

३) B. बृहत्प्रस्थाङ्गमानेन शरीरं संप्रयच्छति.

४) B. करभो वपुषो वृद्ध्या प्रसादः क्रियतां.

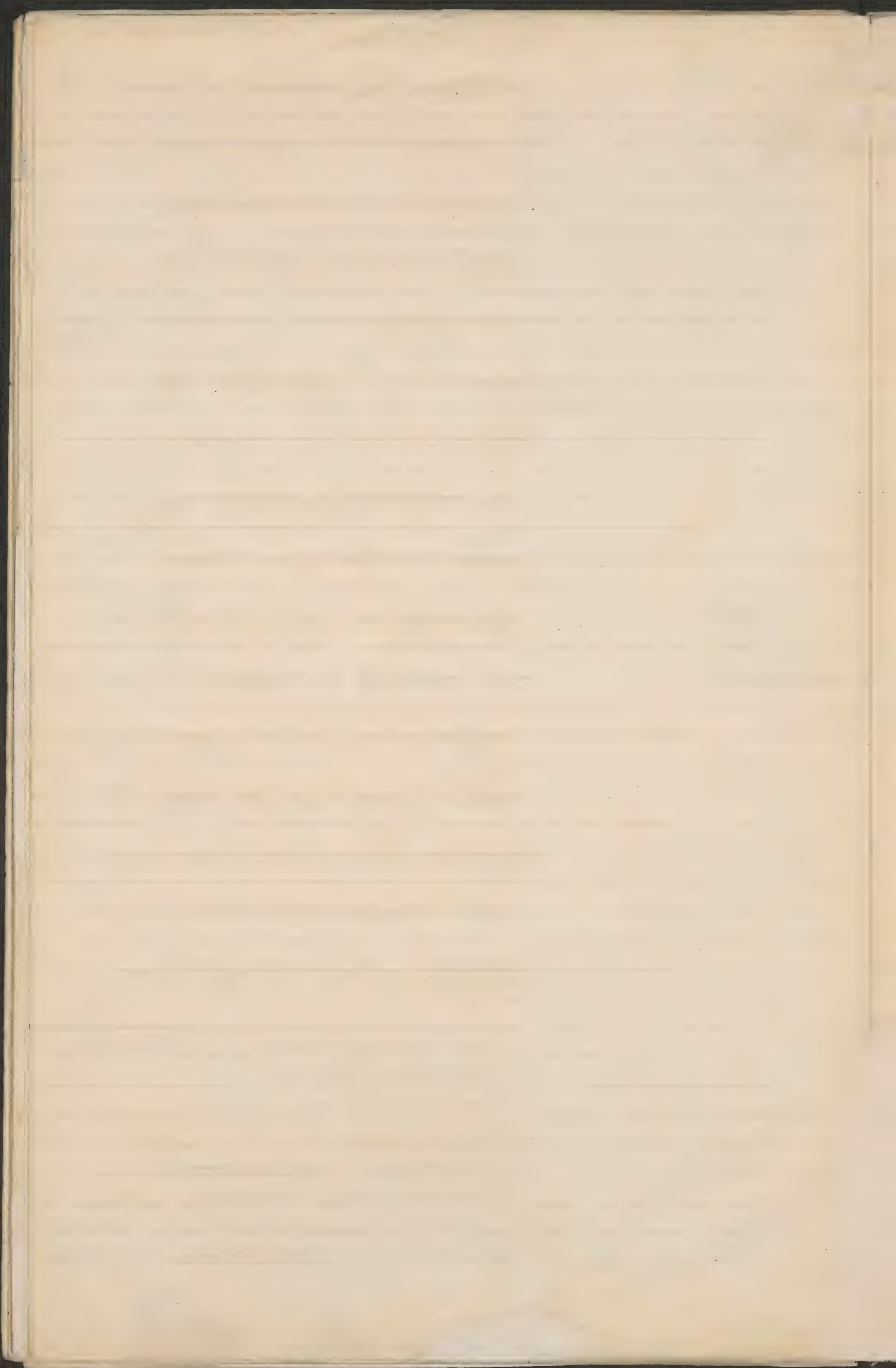
~~५) B. ययौ स्नानाय धृत्वा.~~

५) B. ययौ स्नानाय धृत्वा. ~~६) B. भक्तयावो बृहन्मांसमिति श्रुत्वा ब्रवीत्तया.~~

६) B. भक्तयावो बृहन्मांसमिति श्रुत्वा ब्रवीत्तया.

७) B. hat ~~die~~ वीक्ष्यसे; doch ist die letzte ~~mit~~ ते corrigiert. ~~Es~~

~~gibt eine~~ वीक्ष्यसे. ८) B. कटाहवादिनं दृष्ट्वा चतुरः सिंहमब्रवीत्.

बृहत्प्रस्थं समादाय^{१)} सोऽयं कर्म आगतः ।

धिकृष्टं मरुकर्मा त्वं वनमन्यादितो व्रज^{२)} ॥ १०५ ॥

तस्मिन्नाते^{३)} यथेष्टं स भक्षयन्वासरान्बहून् ।

प्रमोदमाप दुर्लभ्याः स्वार्थसिद्धौ सतां धियः^{४)} ॥ १०६ ॥

चतुरारव्याधिका ॥

श्रुत्वेति कर्कशं तस्य वक्रबुद्धिविचेष्टितम् ।

पैशुन्यभेदचकितो धर्म्यः करटकोऽब्रवीत्^{५)} ॥ १०७ ॥

लक्ष्मीं परोपतापेन कोष्ठमन्यधनक्षयैः^{६)} ।

भूतदाहेन चागारं वाञ्छन्ति वत दुर्जनाः^{७)} ॥ १०८ ॥

सखे विरम पापात्वं शृणु^{८)} मत्तोऽनुशासनम् ।

अथवा मूर्खशास्तारो हताः सूचीमुखो यथा^{९)} ॥ १०९ ॥

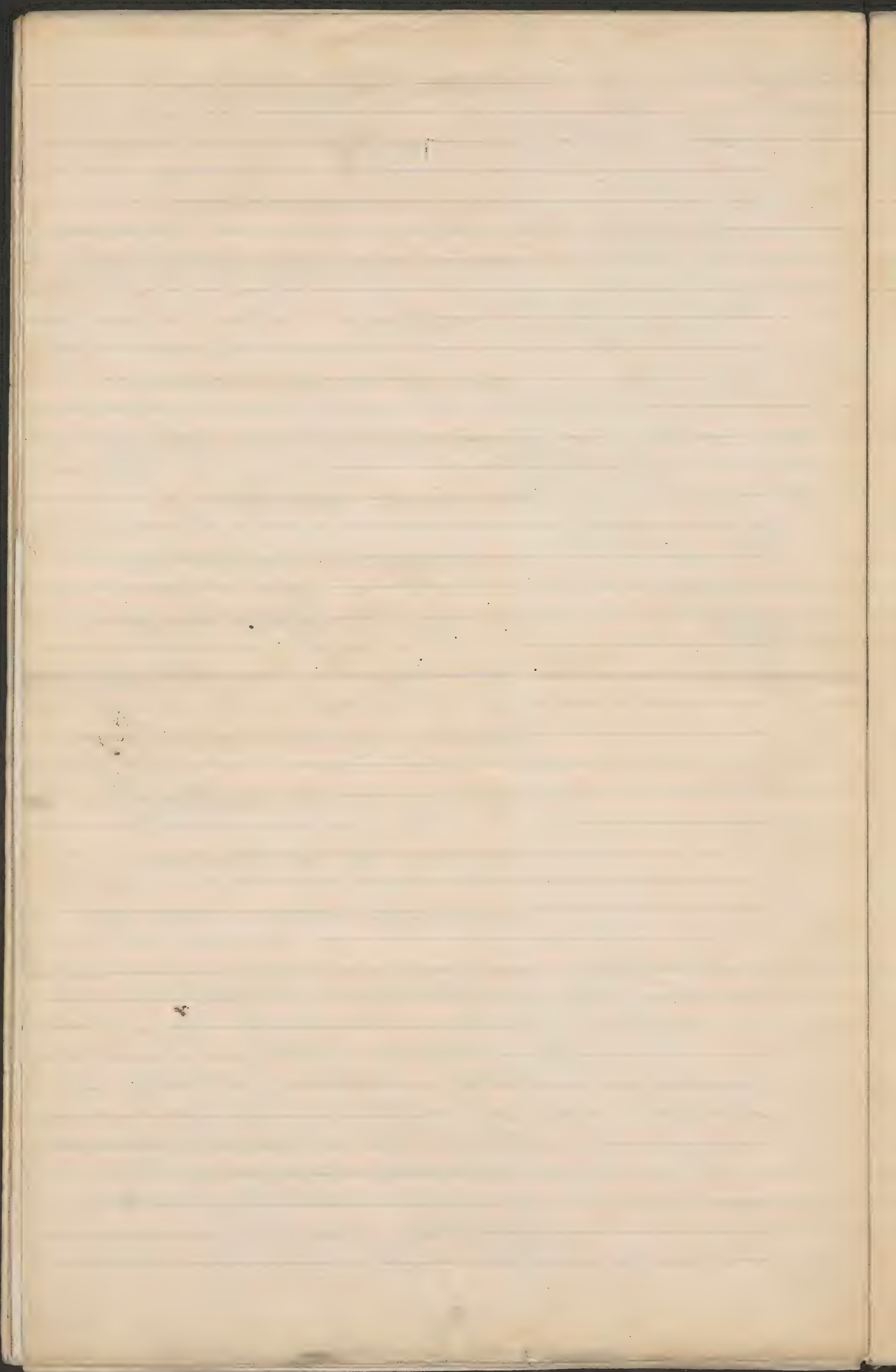
हेमन्तकर्षिताः पूर्वं वानराः काष्ठसंचयम्^{१०)} ।

आहृत्य कृत्वा खद्योतं मध्ये सर्वेऽभ्यवीजयन्^{११)} ॥ ११० ॥

दृष्ट्वा सूचीमुखः पक्षी तत्तेषां मूर्खचेष्टितम् ।

प्राह अर्थश्रमेणालं खद्योतोऽयं न पावकः^{१२)} ॥ १११ ॥

१) B. ~~बृहत्प्रस्थं~~ समादाय. २) B. धिकृष्टमं धर्करी त्वं वनमन्यादि-
तो व्रजत. Die letzte Silbe t gehört zum folgenden Vers, welcher
der in der Handschrift mit स्मिन्नाते beginnt. ३) B. स भक्षयन्वा-
सयन्बहून्. ४) B. प्रमोदमाप दुर्लभ्याः स्वार्थसिद्धौ सतां धियः.
५) B. पैशुन्यभेदचकितो धर्मं करटकोब्रवीत्. ६) B. लक्ष्मीपरोपतापेन कष्टान्यधनक्षयैः.
७) B. भूतदाहेन चागारं गच्छन्ति वत दुर्जनाः. ८) B. शृणु.
९) B. सूचीमुखः. १०) B. काष्ठसंचयं. ११) B. मध्ये सर्वेष्वप्यवीजयन्.
१२) B. सूचीमुखः.

इति शिञ्जां कुर्वाणस्य कश्चिच्छुभ्राव नो वचः।

यदा तदा स कर्णान्ते वानरानवदत्सुनः ॥ ११२ ॥

तत्रैको वचनं श्रुत्वा तस्य निर्बन्धभाषितम्।

गृहीत्वा तं जघानामु शिन्नायां भर्त्सयन्कपिः ॥ ११३ ॥

एवं तवोपदेशो न वयं कुशलास्पदम्।

येनेयं स्वामिनो नन्मीः पैशुन्यासंशये धृता ॥ ११४ ॥

सूचीमुखारव्यायिका ॥

अबुद्धियोगादधनाः सर्वदा विपदास्पदम्।

पिता धूमेन निहतः सुतेनाधर्मबुद्धिना ॥ ११५ ॥

धर्मबुद्धिरबुद्धिश्च द्वावेव सुहृदौ पुरा।

वशिकपुत्रावलभेतां सहस्रपरमं धनम् ॥ ११६ ॥

ततो गृहीत्वा दशमं भूमौ भागं निधाय तम्।

जम्भतुस्तौ ततो गूढमबुद्धिः प्रययौ धनम् ॥ ११७ ॥

स एव हत्वा प्रोवाच हतं मे धर्मबुद्धिना।

साक्षी वक्ष्यति तत्रत्यो वृत्त इत्यब्रवीत्सभाम् ॥ ११८ ॥

१ ॥ पैशुन्याः.

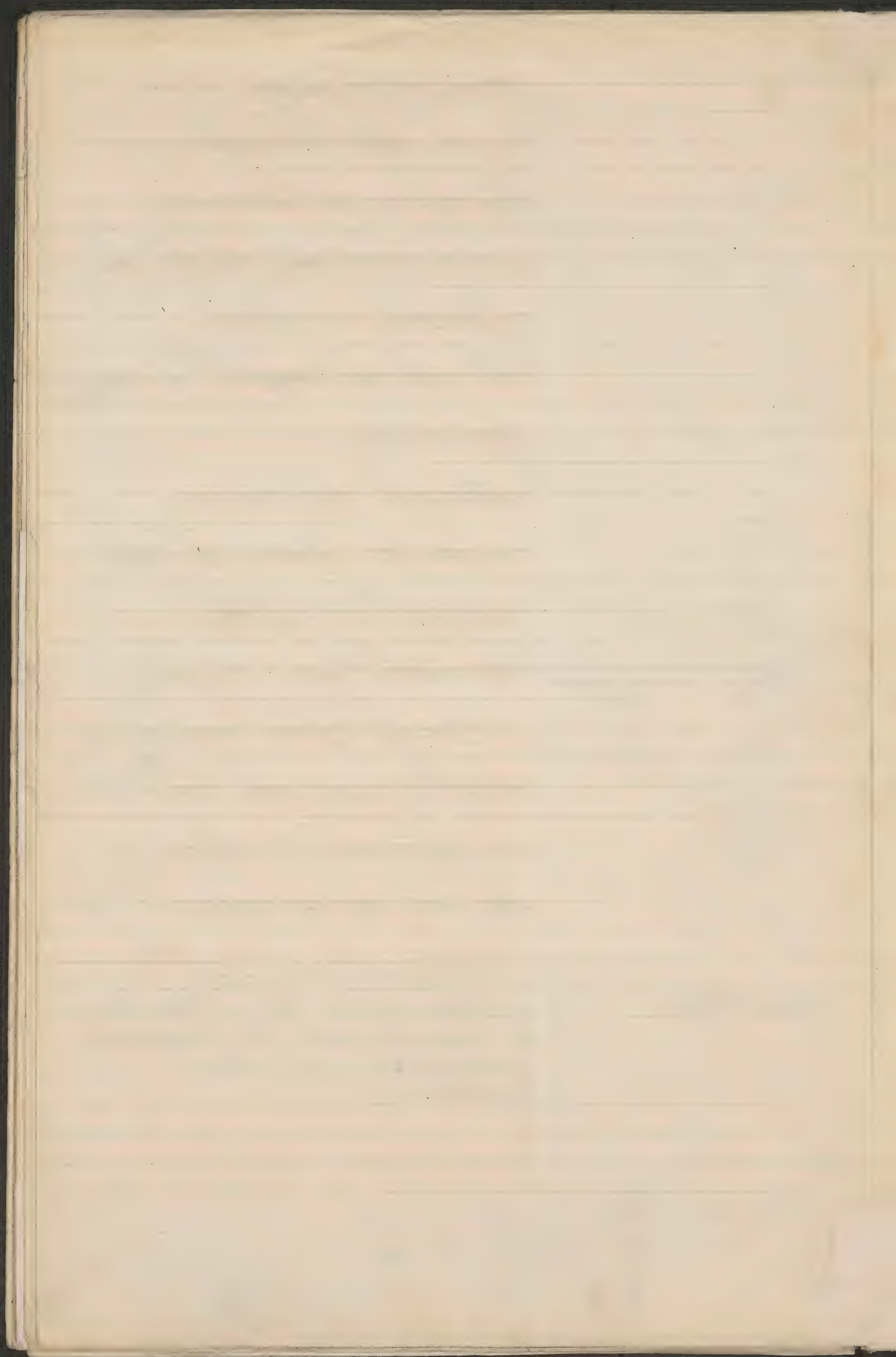
१ ॥ शिञ्जां कुर्वाणस्य. २ ॥ कर्णान्तवानरान्.

३ ॥ शिन्नायां भर्त्सयन्कपिः. ४ ॥ येनेयं. ५ ॥ पैशुन्यासंशये.

६ ॥ धर्मबुद्धिना. ७ ॥ धर्मबुद्धिः. ८ ॥ वशिकपुत्रावलभेतां.

९ ॥ निधाय तम्. १० ॥ गूढमबुद्धिः प्रजहौ धनं.

११ ॥ इत्यब्रवीत्सभां.

तच्छ्रुत्वा विस्मिताः सर्वे धर्माधिकरणे द्विजाः ।

प्रातर्विचार इत्येवं^{१)} चक्रुः प्रतिभुवा स्थितम् ॥ ११९ ॥

अबुद्धिरथ कृत्वा तद्वृत्तस्य सुषिरान्तरे ।

पितरं गूढवचनैस्तदुक्तं व्यजयत्परम् ॥ १२० ॥

धर्मबुद्धिर्जितस्तत्र विचिन्त्य क्षणमात्मना ।

हृतं तन्निधिपालेन तं नुदामीत्यभाषत ॥ १२१ ॥

ततो विधाय बहुलं तुषपर्शतृणानलम् ।

धूमेनापूरयामास विवरं मार्गशाखिनः ॥ १२२ ॥

धूमातिक्रियितप्राणो दुर्बुद्धिजनकस्ततः ।

निर्गत्य प्राह पुत्रेण ह्य हतोऽस्मीति विह्वलः ॥ १२३ ॥

धिगुपायानपायैकपर्यन्तान्मूर्खकल्पितान् ।

पुरा स्वयं समानीतैर्नकुलैर्भक्षिता बकाः ॥ १२४ ॥

बाध्यमाना भुङ्गेन बकाः श्रुत्वा कुलीरकात् ।

उपाधं नकुलाहाने मत्स्यमांसं ददुः पथि ॥ १२५ ॥

आहूता नकुला जघ्नुर्मत्स्यमांसानुसारिणः ।

सर्पे तस्मिन्हृते ज्ञात्वा मार्गं जघ्नुर्बकानपि ॥ १२६ ॥

१) इत्येवं.

१) ध. धर्माधिकरणो द्विजाः । ३) कृत्वा तं वृत्तस्य. ४) ध.

५) दुक्तो व्यजयत्परं.

५) ध. मत्स्यं तं नु दामीत्यभाषत. ६) बहुलं तुषपर्शतृणानलं.

७) ध. धूमातिक्रियितं प्राणो दुर्बुद्धिजनकस्ततः.

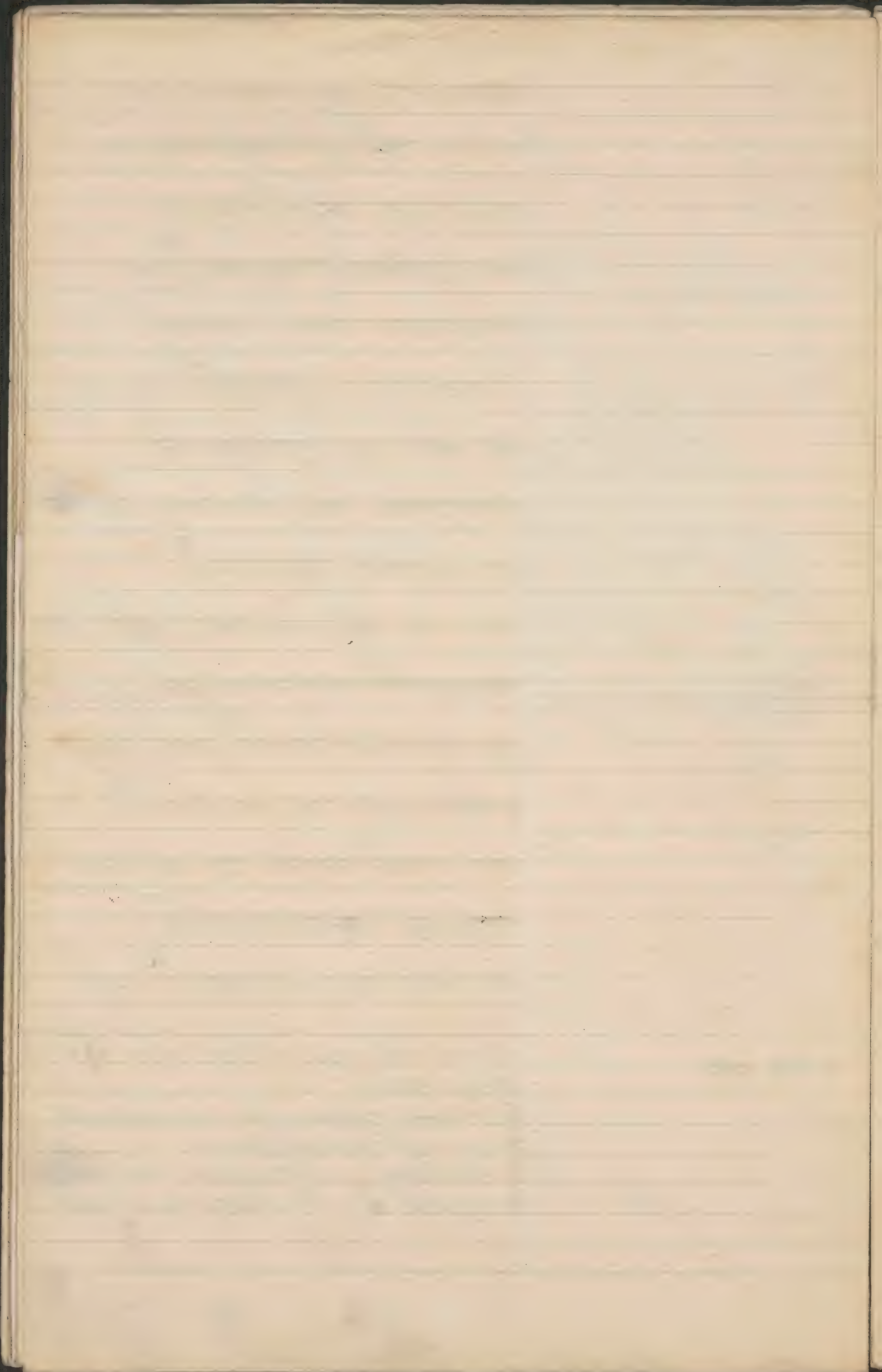
८) ध. समानीतैर्नकु.

९) ध. कुलीरकान्.

१०) ध. उपाधं नकुलाहाने.

११) ध. जघ्नुर्मत्स्यं.

१२) ध. सर्पे तस्मिन्हृते ज्ञात्वा मार्गं जघ्नुर्बकानपि.

एवं कुतनयेनाहं^{१)} निहतो दुष्टबुद्धिना ।

वदन्निति जगामास्तं धूमस्फुटितलोचनः^{२)} ॥ १२७ ॥

ततो यथार्थं विज्ञाय दुष्टबुद्धिर्हतो द्विजैः^{३)} ।

एवं त्वमपि दौरात्यात्पैशुन्यान्नाशमेष्यसि^{४)} ॥ १२८ ॥

वशिकपुत्रवकारव्याधिका^{५)} ॥

अस्माकमपि नाश्वासस्त्वयि मिथ्या सुहृद्बुद्धिः^{६)} ।

यस्योपजीव्ये न प्रीतिः कुतस्तस्योपजीवके ॥ १२९ ॥

यत्र लोहसहस्रस्य भक्तयन्त्याखवस्तुलाम् ।

श्येनः कुम्भरुहत्तत्र किं चित्रं यदि बालहत् ॥ १३० ॥

लोहतुलारव्याधिका ॥

अत्रान्तरे पिङ्गलको^{७)} दृष्ट्वा संकोचकुञ्चिताम्^{८)} ।

ग्रीवां वृषस्य साशङ्कं नखराग्रैरदारयत् ॥ १३१ ॥

हत्वा तमनुतापार्तः स्वैर^{९)} मायासितो हरिः ।

कर्कशा^{१०)} राजचर्येति दमनेन धृतिं ययौ ॥ १३२ ॥

सिंहवृषारव्याधिका ॥

॥ धि

॥ माश्वा

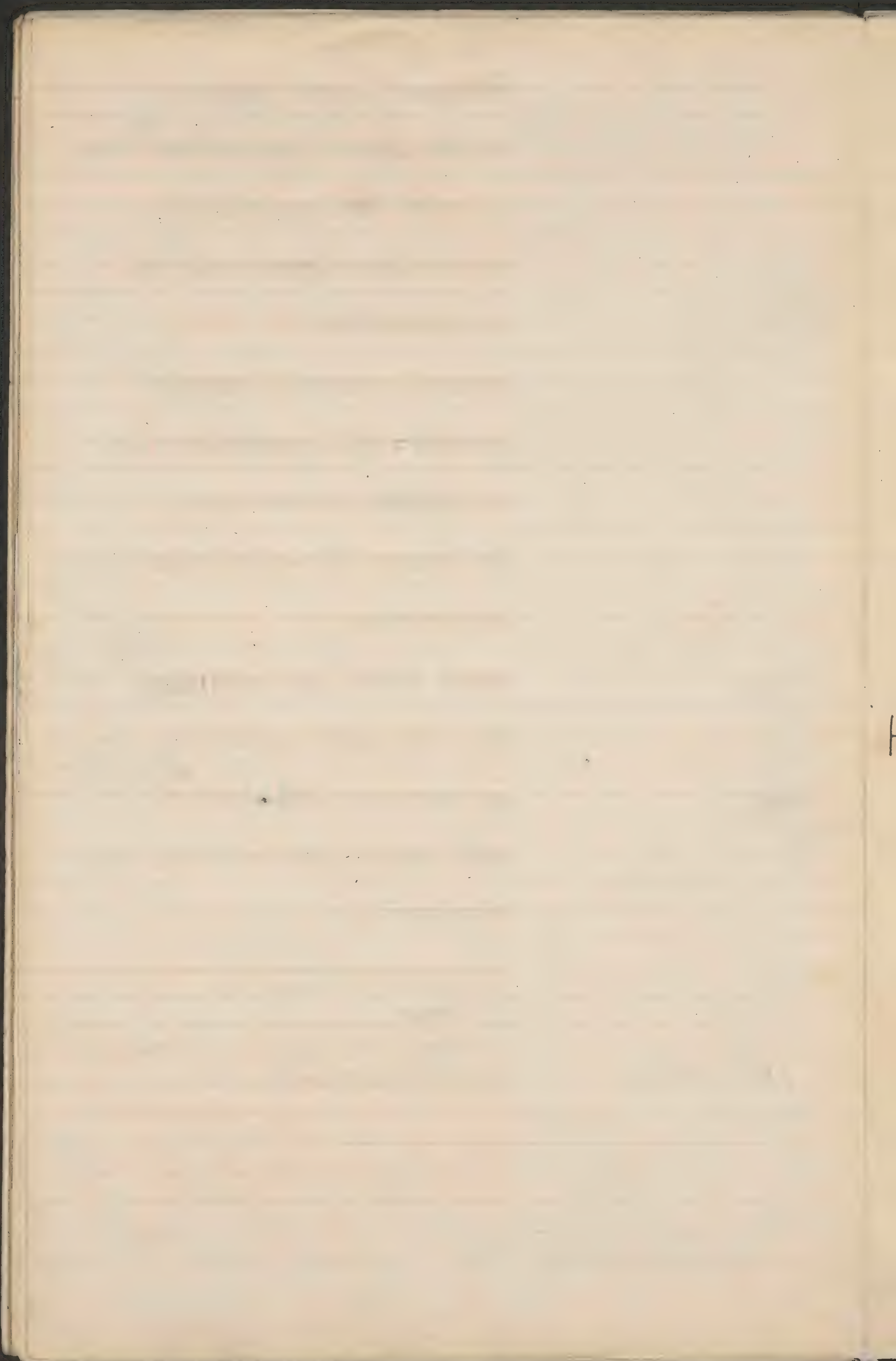
१०) स्वैरमायासितो.

१) कुतनयेनाहं. २) धूमस्फुटितलोचनः (जं०).

३) पैशुन्या.

४) वशिकपुत्र. ५) सुहृद्बुद्धिः. ६) पिङ्गलको.

७) संकोचकुञ्चितं. ८) कर्कशा.

महिलारोष्यनगरे^{१)} पुरासीदायसाधिपः ।

शाल्मलिस्कन्धवसतिर्नघुपातीति विश्रुतः ॥ १ ॥

स कदाचिद्दर्शये^{२)} कपोतेशं सहानुगम् ।

चित्रग्रीवाभिधं जाले पतितं पाशजीविनाम् ॥ २ ॥

जालं हरन्तमानोक कौतुकात्तं विहायसा ।

वायसोऽनुययौ द्रष्टुं तस्य बुद्धिचिकीर्षितम् ॥ ३ ॥

चित्रग्रीवोऽपि संप्राप्य सुहृदं वृद्धमूषकम्^{३)} ।

हिरण्यारवं महापाशकेदने तमनोदयत् ॥ ४ ॥

कृत्तपाशं हिरण्येन ततस्तं वीक्ष्य वायसः ।

सख्यं यत्नेन विदधे^{४)} नीत्वा विप्रम्भमाखुना ॥ ५ ॥

प्ररूढतां ययौ प्रेम प्रीतिभुक्तिपुरःसरम्^{५)} ।

याते काने^{६)} रहः काकः कदाचिन्मित्रमब्रवीत् ॥ ६ ॥

वृत्त्ययुक्तमद्य स्थानमिदं^{७)} मम न रोचते ।

सखे जातारतिर्देशे^{८)} पुष्टिर्हि प्रथमा रतिः ॥ ७ ॥

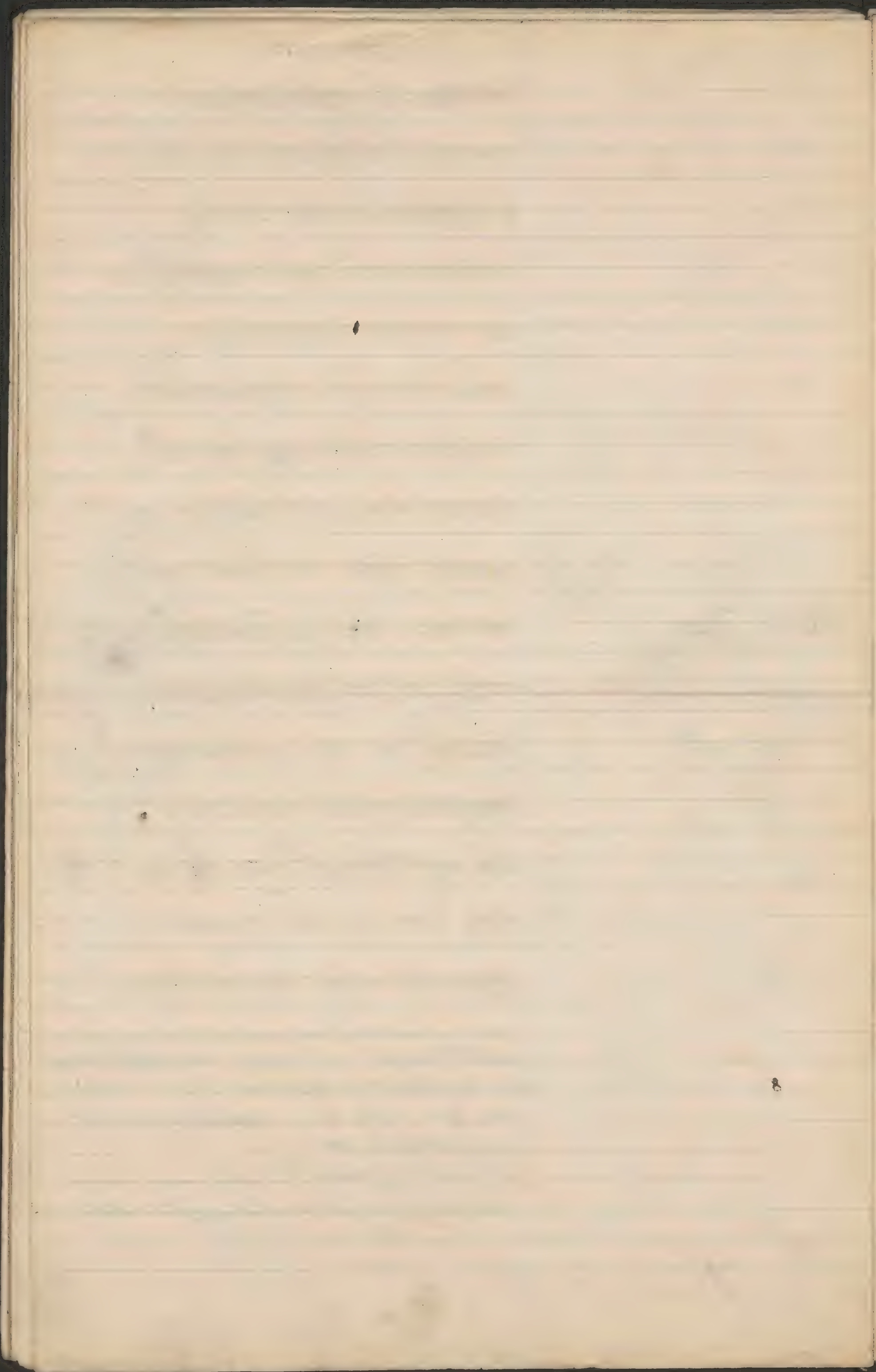
तदेहि मन्थरो नाम मित्रं मे कच्छपाधिपः ।

जाह्नवामास्ति गच्छामो विहाराय तदन्तिकम्^{९)} ॥ ८ ॥

१) ०. महिलारोष्य. २) ०. सदानुगं. ३) ०. पाशजीविनां (गि).
४) ०. वृद्धमूषकं. ५) ०. सख्यं यत्नेन विदधे ते सविप्रम्भमा-
खुना. ६) ०. पुरस्सरं. ७) ०. कदाचिन्मित्रं काकं कदाचि.
८) ०. वृत्तियुक्तमपि स्या.
९) ०. जातारतिर्देशे. पुष्टिर्हि. ९) Hinter diesem Verse ist
unzweifelhaft im Texte eine Lücke, vgl. die Note.

धे ७ स

याति काले

27

॥ अपाय

॥ इ गू

॥ स

आयासस्विन्नः प्राप्तोऽहमित्युक्तवति वायसे^{१)}।

पृष्ठे हिरण्यः प्रोवाच निजागमनकारणम् ॥९॥

परित्राडू^{२)}गूठकर्णोऽस्ति^{३)} परव्यातो नगरान्तिके ।

तदाश्रमेऽहं सततं^{४)} पूर्णा वृत्तिमकल्पयम् ॥१०॥

नागदन्ताग्रसंसक्तभिक्ताभाजनसंस्थिताम्^{५)} ।

याते काले ततस्तस्य^{६)} परित्राडाययौ परः ॥११॥

स भुक्ता निशि विप्रभं^{७)} प्रोवाच विविधाः कथाः ।

गूठकर्णस्तु मामेव चिन्तयन्नर्जरं मुहुः^{८)} ॥१२॥

अवादयत्कथाविधे बृहत्सिक्कूपितोऽब्रवीत्^{९)} ।

अहो विद्यावधोवृद्धे^{१०)} निःसङ्गोऽपि भवान्सखा ॥१३॥

कथास्वनादरो दर्पीन्मदान्ध इव लस्यते ।

तच्छ्रुत्वा लज्जितः किञ्चिद्गूठकर्णोऽप्यभाषत ॥१४॥

न दर्पीदन्यचित्तोऽहं श्रूयतामत्र कारणम् ।

सततं मूषकः पापो भैक्षपात्रादलक्षितः^{११)} ॥१५॥

समश्नाति भिया तस्य जर्जरं वादयाम्यहम् ।

बृहत्सिक्कूपास्य शुत्वेति प्राह सास्मितम्^{१२)} ॥१६॥

१) ॐ. अपायः स्विन्नः प्राप्तोऽहमित्युक्तवति वायसेः.

२) ॐ. परित्राडू गूठ. ३) ॐ. तदाश्रमेहं सततं. ४) ॐ. संस्थिते. ५) ॐ.

याते काले ततस्तस्य न. ततस्तस्य (Das erste s. scheint

gehört zu sein). ६) ॐ. भैक्षपात्राद. ७) ॐ. चिन्तयन्नर्जरं.

८) ॐ. मोत्रवीत्. ९) ॐ. भैक्षपात्राद. १०) ॐ. सास्मितः.

॥

१) ॐ. विप्रभं.

२) ॐ. वृद्धो.

अतीवावहितस्यापि भक्षयत्तेष भोजनम्^{१)}

अवश्यं कारणेनात्र भवितव्यं तपोधन ॥ १७ ॥

करोति शारिङ्गलीमाता^{२)} नाकस्मान्तिनविक्रयम् ।

पुरापश्यमहं पान्यः स्थितो ब्राह्मणवेश्मनि ॥ १८ ॥

ब्राह्मणीं कुपितां पशुः सर्वात्रयकारणात्^{३)}

लुब्धामवोचतां भर्ता भद्रे नाशोऽतिसंचये ॥ १९ ॥

संचयेनातिनुद्ध्यो हि निहतो जम्बुकः पुरा ।

अरण्ये प्राप गोमायुः परस्परहतान्पुरा ॥ २० ॥

लुब्धकक्रोडहरिरान्यत्नारूढं च कार्मुकम् ।

अयत्नोपनतं प्राप्य हर्षपूरोऽथ जम्बुकः ॥ २१ ॥

१/ तान्संचयं

१/ तत्संचयं^{४)} विधायैव कार्मुकं भोक्तुमुद्यतः ।

चापचर्वणसक्तस्य तस्य यन्त्रेषुणा दृढम् ॥ २२ ॥

दारितस्य ययुः प्राणास्तस्मान्नाशोऽतिसंचयः ।

पशुः श्रुतेति वचनं पर्वयोगानुकारिणी ॥ २३ ॥

स्नानाय तं विसृज्याशु पाकसज्जाभवत्क्षणात्^{५)}

तत्तिन्नाङ्कसराहेतोः शोषणं स्यापितान्पुरः^{६)} ॥ २४ ॥

१) ॐ. अतीवावहितस्यापि भक्षयत्तेष भोजनं.

२) ॐ. शारिङ्गलीमाता. ३) ॐ. ब्राह्मणीं कुपिता पशुः सर्वात्रयकारणात्.

~~४) ॐ. तान्संचयं विधायैव कार्मुकं भोक्तुमुद्यतः.~~

५) ॐ. लुब्धामवोचतां भर्ता भद्रे नाशोऽतिसंचयः. ६) ॐ. हारिणान्यत्नारूढं.

~~७) ॐ. तान्संचयं विधायैव कार्मुकं भोक्तुमुद्यतः.~~

८) ॐ. पाकसज्जाभवत्क्षणात्. ९) ॐ. तत्तिन्नाङ्कसराहेतोः शोषणं स्यापितान्पुरः.

॥ भद्रनाशो.

H आ क्रि

अभ्येत्य ¹⁾कारियायोग्यांश्चक्रे जिह्वावलेहनेः ।

तिलानां विक्रयं कर्तुमुद्यतामपरैस्तिलैः ॥२५॥

दृष्ट्वा परो गुरुस्वामी विचिन्त्य क्षणमब्रवीत् ।

करोति ब्राह्मणवधूर्नाकस्मात्तिलविक्रयम् ॥२६॥

तस्मादाखुस्तथैवैष न शक्तः ²⁾कारणं विना ।

गर्भतिलाख्यायिका ॥

इत्युक्त्वा मण्डिलद्वारं स विद्यार्थीतिकोविदः ॥२७॥

येनाहमभवं दृष्ट्वा ³⁾स्तत्सुवर्णं जहार मे ।

ततो मे शक्तिहीनस्य क्षीणवृत्तेर्गतत्विषः ॥२८॥

त्यक्तस्य भृत्यस्वजनैरिदमासीत्स्मिनो गतम् ⁴⁾ ।

अहो नु धनहीनानां मरणं सुगतिः परा ॥२९॥

गतासुः सेव्यते गृध्रैर्न नु ⁵⁾केनापि निर्धनः ।

इति चिन्तापरीतोऽहमनेन लघुपातिना ॥३०॥

संगतो जाह्नवीकूले ⁶⁾प्राप्तो भद्र त्वदन्तिकम् ।

तच्छ्रुत्वाश्वासयामास हिरण्यं कच्छपाधिपः ॥३१॥

उद्योगशीलो विभवं प्राप्स्यसीति पुनः पुनः ।

एवं प्रवृत्तां तेषां ⁷⁾लुब्धकजस्त आययौ ⁸⁾ ॥३२॥

3) B.)
विभवं दृष्ट्वा तत्सु.
5) B. गृध्रैर्न नु केनापि.

1) B. लेहनेः. 2) B. तस्मादाखुस्तथैवैष न शक्तं कारणं.
3) B. गर्भतिला. 4) B. रिदमसीन्मनो. 5) B. जाह्नवीकूले.
6) B. प्रवृत्तां तेषां लुब्धकजस्त आययौ. 7) B. तेषां लुब्धकस्त-
त्र आययौ.

1

92

1 स

चित्राङ्गे नाम^१ सारङ्गः प्रशंसन्निव मित्रताम् ।

तेषां विप्रम्भसौहार्दे^२ वर्धमाने परस्परम् ॥ ३३ ॥

मृगः कदाचित्संकेतवेलायां न व्यदृश्यत ।

ततस्ते शङ्किता मित्रं बद्धं विज्ञाय वायसात् ॥ ३४ ॥

अचोदयन्कुरङ्गस्य^३ बन्धच्छेदाय मूषकम् ।

नीतोऽथ मूषकस्तत्र वायसेन विहायसा ॥ ३५ ॥

दृष्ट्वा कुरङ्गं प्रोवाच देशकालज्ञतां कृते^४ ।

इति श्रुत्वा ब्रवीदेनं प्राप्तोऽहं दैवशासनात् ॥ ३६ ॥

क्रीडार्थं राजपुत्राणां दृष्टबन्धोऽप्यहं पुरा ।

देशकालबलज्ञो हि दृष्टोपायोऽपि परिज्ञतः ॥ ३७ ॥

सखे पराङ्मुखे दैवे समर्थोऽपि करोति किम् ।

एवं तयोः कथयतोर्मन्थरोऽपि^५ सुहृत्प्रियः ॥ ३८ ॥

आययौ शनकैर्यत्र मृगमूषकवायसाः ।

दृष्ट्वा कच्छपमाधान्तं मूषकः कुपितोऽब्रवीत् ॥ ३९ ॥

घिक्कामदेशकालज्ञं यत्प्राप्तोऽसि^६ च्छलैरिति ।

ततः कुरङ्गपाशाग्रे कृत्ते सत्वरमाखुना ॥ ४० ॥

लुब्धकः सहसा प्राप्य बबन्धाभ्येत्य^७ कच्छपम् ।

ते च जग्मुर्भयान्तस्य गत्वा^८ चिन्तयन्तशाम् ॥ ४१ ॥

॥ त्वा चा

१ २ ३. विप्रंभ०.

४

१ ३. चित्राङ्गे नाम सारङ्गं प्रशंसन्निव मित्रतां. २ ३. अचोदयन्कुरङ्गस्य. ३ ३. देशकालज्ञतां कृते. Sie sollte ya ist mit Adisikht hinzugefügt. ४ ३. कथयतोर्मन्थरोऽपि. ५ ३. कुपितोऽब्रवीत्. ६ ३. बबन्धाभ्येत्य. ७ ३. चिन्तयन्तशाम्.

१ च^२

॥ तदृष्टा^३

॥ सारङ्गेऽपि सवायसे^६

ततः संमन्य^१ चक्रुस्ते व्याजेन पतितं मृगम् ।

नेत्रे विपाटयन्तं^१ तस्यैवोपरि वायसम् ॥ ४२ ॥

तं दृष्ट्वा^३ लुब्धके मुग्धे त्यक्त्वा कच्छपमञ्जसा ।

अभिद्रुते^४ कुरङ्गाय कूर्ममारनुरमोचयत्^५ ॥ ४३ ॥

स तस्मिन्मूषके याते^१ सारङ्गेऽपि सवायसः^६

जगाम तूर्णमित्येवं बुद्धिः^७ सर्वार्थसाधिनी ॥ ४४ ॥

मूषककाककुरङ्गकच्छपारव्याधिका^८ ॥

[॥ तृतीयं तन्त्रम् ॥]

न्यग्रोधशास्त्रिनिनयो वायसाधिपतिः पुरा ।

बभूव मेघवर्णारव्यस्तमालश्यामलच्छविः^९ ॥ १ ॥

तस्योलूकपतिवैरी रिपुमर्दः कुलक्षयम् ।

चकार निशि सर्वो हि देशकालाश्रयादूली ॥ २ ॥

स सैन्यक्षयशोकार्तः पञ्च पप्रच्छ वायसान् ।

प्रधानामात्यसंस्थासु नियुक्तान्युक्तिकोविदान् ॥ ३ ॥

देशत्यागमुवाचैकः कालहारं तथापरः ।

बलिना संधिमन्योऽथ तूर्णमन्यः पराक्रमम् ॥ ४ ॥

१) ततः संमन्य २) अभिद्रुते ३) दृष्ट्वा ४) कूर्ममारनु०

५) बुद्धिः ६) सारङ्गेऽपि ७) कच्छपारव्याधिका

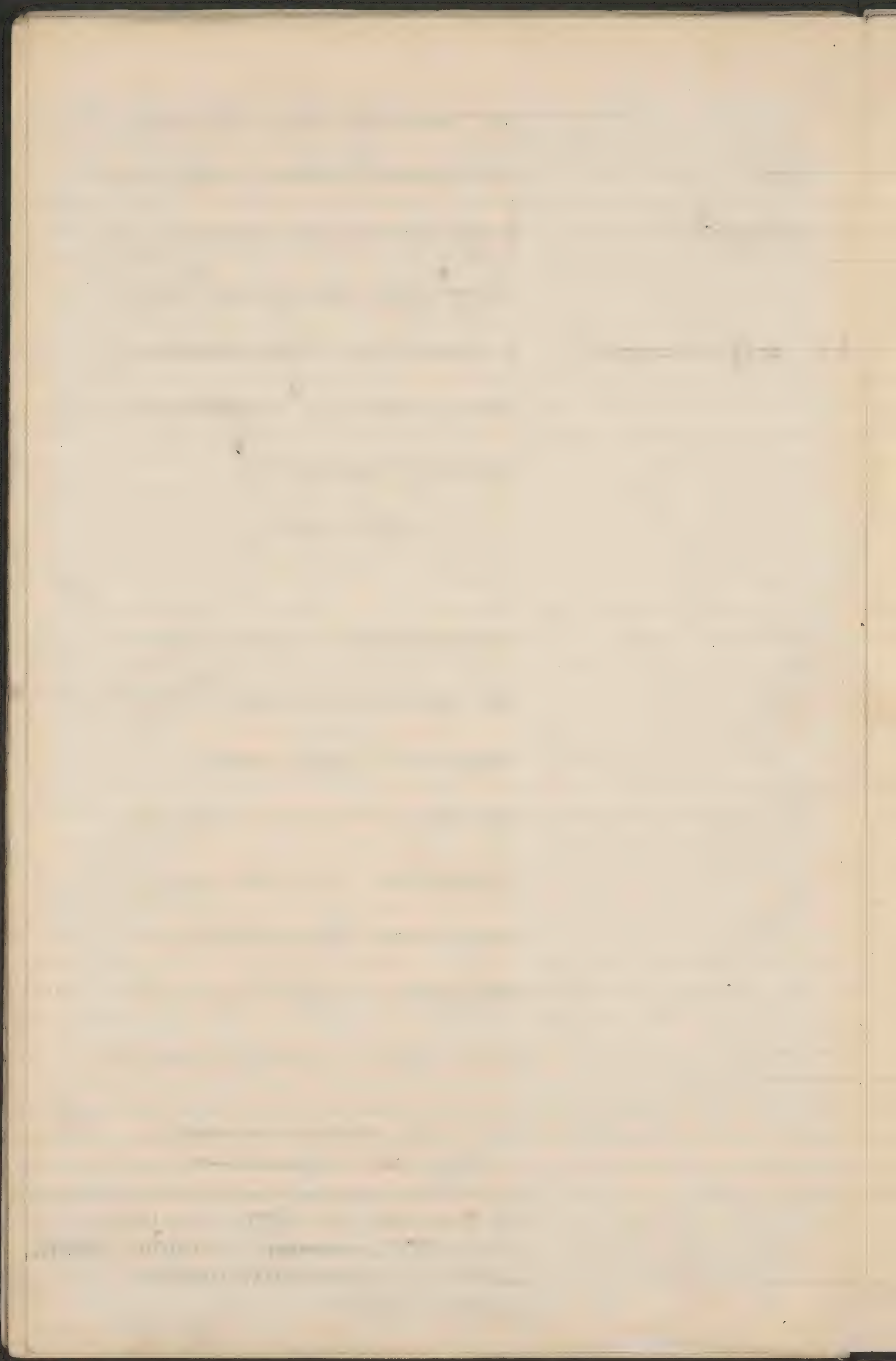
८) वरुणमेघारव्यः ९) मेघवर्णः

१०) तं तद्वत् च ११) तं दृष्ट्वा १२) अभिद्रुते

१३) कूर्ममारनु० १४) सारङ्गेऽपि १५) सवायसः

१६) बुद्धिः १७) मूषककाककूर्मकच्छपारव्याधिका

१८) बभूव वरुणमेघारव्यः

पञ्चाङ्गपञ्चमं मन्त्रमपरः^{१)} शत्रुनाशनम् ।

दुर्जया हि सदा धूकाः शत्रवो^{२)} वाक्कृतेन नः ॥ ५ ॥

श्रुतेति वायसपतिर्मन्त्रिणं^{३)} चिरजीविनम् ।

पप्रच्छ कारुणं पृष्टः सोऽप्याह श्रूयतामिति ॥ ६ ॥

मित्राणि शत्रुतां यान्ति शत्रवो यान्ति मित्रताम् ।

वाक्कृतेनैव^{४)} वाग्दोषाच्छूयते गर्दभो हतः ॥ ७ ॥

द्वीपिचर्मावनद्वाङ्गो रजकेन पुरा स्वरः^{५)} ।

पेषाय परसस्येषु ग्रीष्मे लक्तः सुदुर्लभः^{६)} ॥ ८ ॥

सस्यगोप्ताय तं दृष्ट्वा चकितो द्वीपिरूपिणम् ।

दुद्राव न्यस्तकोदण्डः^{७)} कम्बलच्छन्नविग्रहः ॥ ९ ॥

सस्यपुष्टशरीरोऽथ तं मत्वा गर्दभीं स्वरः ।

उद्दण्डमेहनोऽधावदत्युत्तलसुरद्वयः^{८)} ॥ १० ॥

मां द्वीपिनं ज्ञास्यसीति तं मनोहरया गिरा ।

घट्टयन्निव^{९)} संमत्तोऽवदत्तामोचितं स्वरः ॥ ११ ॥

गर्दभं च गिरा ज्ञात्वा जघान स धनुर्धरः ।

वाग्दोषेणेति निहतो गर्दभो बुद्धिनामवात् ॥ १२ ॥

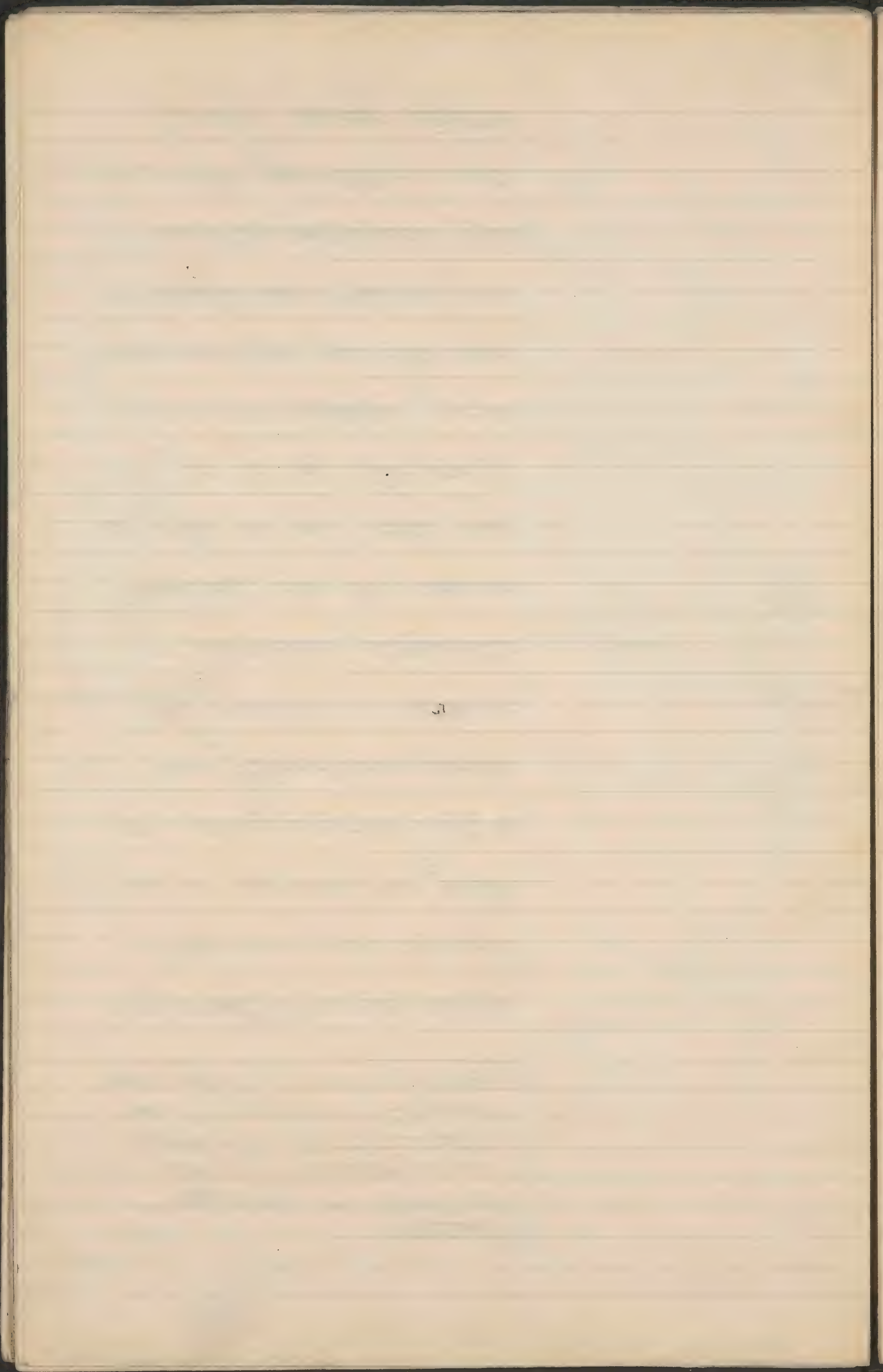
१) B. पञ्चाङ्गं पञ्चमो मन्त्रमपरः. २) B. सदाधूकाः शत्रवो.

३) B. पतिर्मन्त्रिणं. ४) B. वाक्कृतेनैव. ५) B. पुरस्वरः.

६) B. ग्रीष्मे लक्तः सुदुः. ७) B. दुद्राव ग्रस्तकोदण्डः.

८) B. °धावदत्युत्तलसुरद्वयः. In der Lücke ist schief die erste Buchstabe geblieben zu sein. ९) B. घट्टयन्निव.

१०) B. घट्टयन्निव.

रासभारव्याधिका ॥

उल्लूकं पक्षिणां राज्ये^{१)} विहंगान्कर्तुमुद्यतान् ।

दृष्ट्वा वंशकरः काकः पुरा प्रोवाच दुःस्वितः ॥ १३ ॥

अमङ्गलो दिवान्धश्च यत्रोल्लूकः^{२)} चितीश्वरः ।

का तत्र कुशले वार्त्ता स्वस्ति गच्छाम्यहं दिशः ॥ १४ ॥

प्रसिद्धो हि महोनाथः कार्यः सर्वसुखावहः ।

प्रसिद्धा शशिनो नाम शशकाः सुखभागिनः^{३)} ॥ १५ ॥

अनावृष्टिहते काले पुरा द्वादशवार्षिके ।

विज्ञप्तः चुत्कृशैर्नागैश्चतुर्दन्ताधिपो द्विपः ॥ १६ ॥

विनष्टा एव कालेऽस्मिन्मयसौ^{४)} विरहाद्वयम् ।

इत्युक्त्वा द्रष्टुमगमन्नुदकं निखिलां महीम् ॥ १७ ॥

ततश्चन्द्रमरो^{५)} ज्ञात्वा जलपूर्णं तथा द्विपः ।

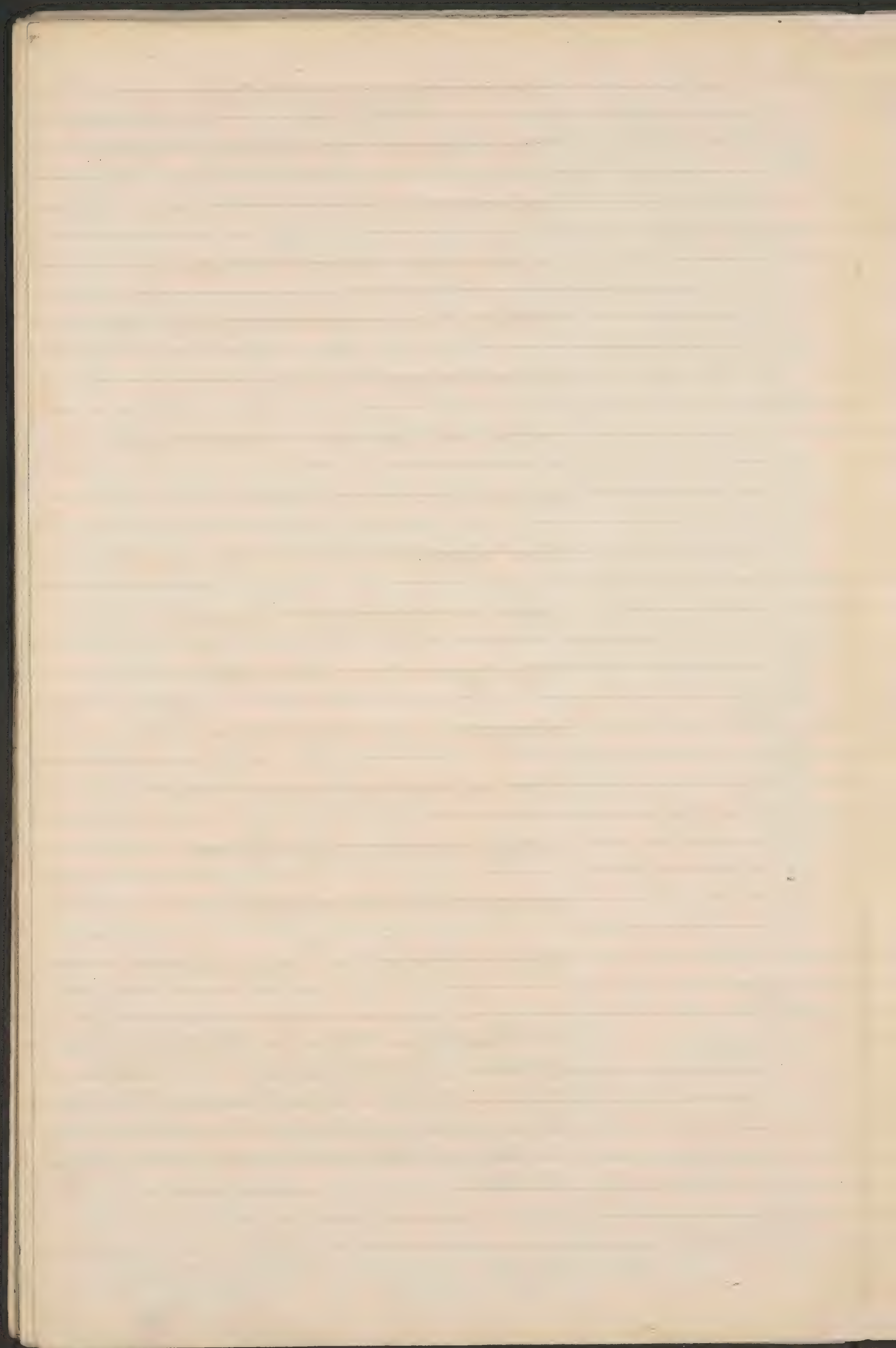
संहृष्टोऽवततारामु मत्तानिवलयकुलः^{६)} ॥ १८ ॥

तत्रोपकण्ठे शशकान्नाजेन्द्रचरसौ^{७)} हतान् ।

दृष्ट्वा शशपतिदूतं विजयं प्राहिणोद्गजे^{८)} ॥ १९ ॥

स कपोलतलालीनमत्तानिवलयं^{९)} द्विपम् ।

१) पक्षिणां राज्ये. २) घत्रोल्लूकः. ३) प्रसिद्धाशशिनो नाम शशकः सुखभागिनः. ४) स्मिन्मयसौ विरहाद्वयं. ५) ततः चन्द्रमरो. ६) जलपूर्णं तथा द्विपः. ७) शशकान्नाजेन्द्रचरसौ. ८) शशपतिदूतं विजयं प्राहिणोद्गजे. ९) स कपोलतलालीनमत्तानिवलयं. B. hat scheinbar स कपोलतलालीन.

विसृष्टः शशिनास्मीति जगादाभ्येत्य निर्भयः ॥२०॥

यत्नान्वितः शशाङ्कोऽहं^१ पाल्यास्ते शशका मम ॥२१॥

तेषां क्षयमिमं कृत्वा^२ मत्कोपान्न भविष्यसि ॥२१॥

इत्युक्तिचकितस्याथ द्विपस्यादर्शयज्जले ॥२२॥

प्रतिमाचन्द्रममलं गजस्तं प्रशानाम च ॥२२॥

स च चन्द्रसरो दृष्ट्वा करस्पर्शचलज्जलम् ॥२३॥

शशवाक्याद्यधौ नागो ननन्दुः शशकास्ततः ॥२३॥

नागशशकारव्याधिका ॥

स्वामिनो अपदेशेन^३ सुखमित्यश्रुते जनः ॥२४॥

अयं तु चन्द्रनृपतिर्जिताङ्गिर्विनाशनः ॥२४॥

कपिञ्जलशशौ पूर्वं^४ वेश्मदानविनादिनौ ॥

मार्जारं दधिकर्णाख्यं न्यायं पप्रच्छतुः पुरा ॥२५॥

मिथ्याविनीतः सद्धर्मादेष्टा शान्तिपरायणः ।

जपस्थ इव^५ सुप्ताक्षः सोऽब्रवीत्पेशलस्वनः^६ ॥२६॥

अहिंसा परमो धर्मो मोक्षः परहितं नृणाम् ।

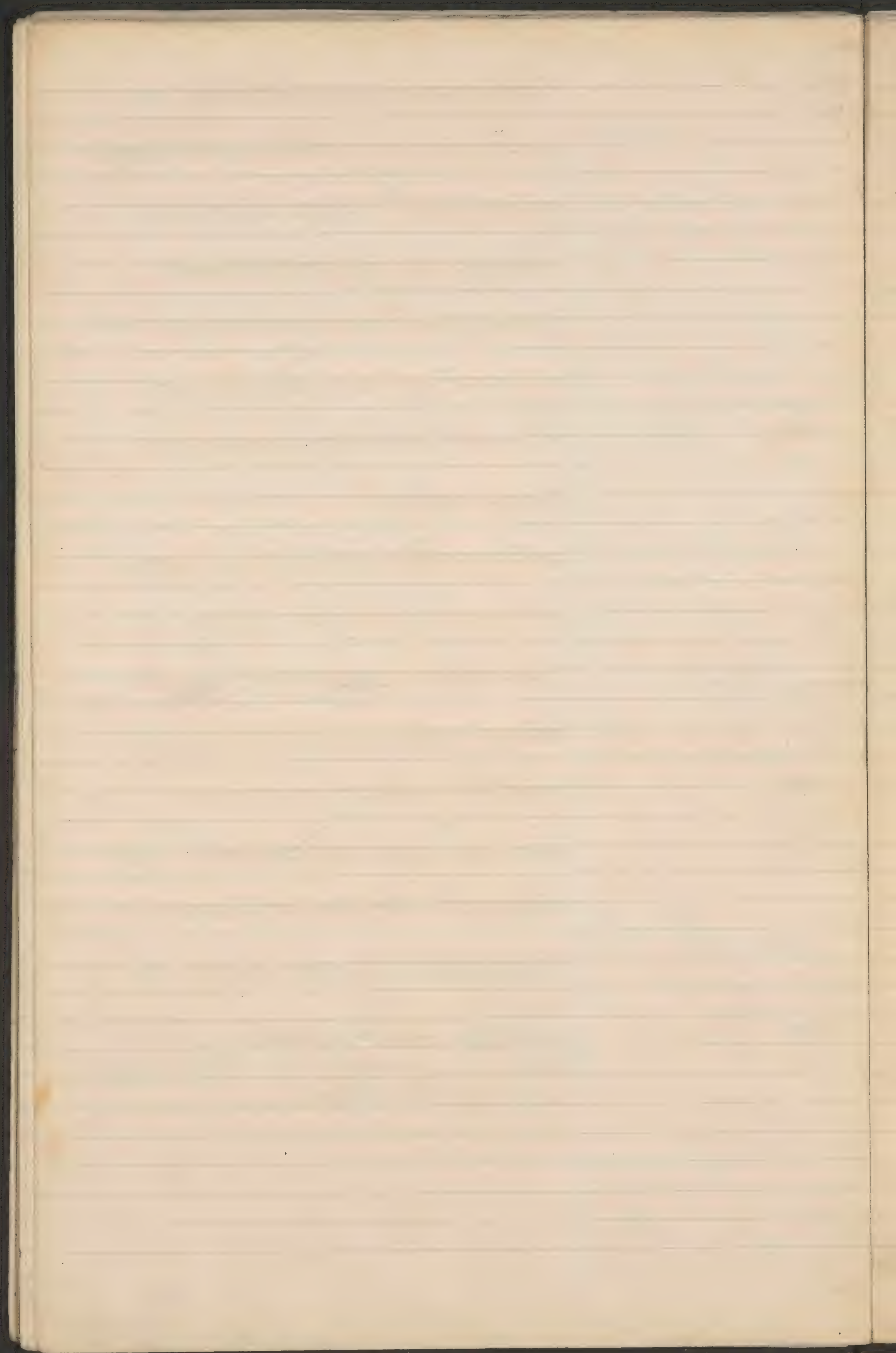
प्राणिद्रोहप्रसक्तानामन्ये तमसि संस्थितिः ॥२७॥

| ज

१. यत्नान्वितः शशाङ्कोहः २. क्षयमिमं कृत्वा.

३. B. hat scheinbar सुखमित्यश्रुते ४. B. वेश्मदानविनोदिनौ.

५. जपस्थ इव ६. B. °ब्रवीत्पेशलस्वनः.

7 जी

श्रुत्वेत्माश्वासपटवीं यातौ तावनुगौ ततः^{१)}

अभक्ष्यन्तुद्रनृपो^{२)} दुष्टः सर्वविनाशकृत् ॥ २८ ॥

मार्जराख्यायिका^{३)} ॥

तस्मादुन्को नाहोऽयमिति तद्वचसा पुरा ।

नष्टराज्योऽभवद्वैरी^{४)} काकानामित्यमङ्गलः ॥ २९ ॥

कृत्वेन पातय रिपून्सर्वोपायपरीक्षया^{५)} ।

कृत्वेन भंशितच्छागो धूर्तैः शत्रुभिरग्रजः^{६)} ॥ ३० ॥

स्कन्धे क्वागलमादाय^{७)} व्रजन्तं ब्राह्मणं पथि^{८)} ।

वञ्चनायाब्रुवन्धूर्ताः संघशः कृतसंविदः^{९)} ॥ ३१ ॥

अहो आ मृगहा नूनमयं कस्य द्विजर्षभ ।

स्कन्धे तवोढो^{१०)} मार्गेषु नृपोपायनमेष वा ॥ ३२ ॥

एकस्मिन्नित्यपक्रान्ते दूरमन्यावथोचतुः ।

अहो विचित्रं पश्यावः स्कन्धेन यदयं द्विजः ॥ ३३ ॥

श्चानं वहति किं नु स्यादयं व्याधो द्विजाकृतिः^{११)} ।

तयोः श्रुत्वेति^{१२)} विप्रस्तं निधाय भुवि शङ्कितः ॥ ३४ ॥

7 त

१) B. °नुगौ तनः . २) B. अभक्ष्यन्तुद्रनृपो . ३) B. मार्जरा° .

४) B. °भवद्वैरी . ५) B. कालेन पातय रिपून्सर्वोपायपरीक्षये .

६) B. कृत्वेन भंशितच्छागो धूर्तैः शत्रुभि° .

७) B. क्वागलमा° . ८) B. ब्राह्मणा पथि .

९) B. वञ्चनाय ब्रुवन्धूर्ताः संघशः कृतसंविदः (sic) . १०) B. स्कन्धेनवोढो .

११) B. द्विजाकृति . १२) B. श्रुत्वेति .

1

1
1
1

पस्पर्शपाशिना पुच्छविषाणवृषणादिषु ।

उन्मत्ता विलपन्त्येते^{१)} कृगो नाथमिति स्वयम् ॥३५॥

पुनः स्कन्धे समादाय तं ययौ चतुरं^{२)} द्विजः ।

ततः परे समभ्येत्य कक्षानियामिताम्बराः^{३)} ॥३६॥

ऊचुर्द्विजोऽयमस्पृश्यः^{४)} अपाक इव पापभाक् ।

अहो महाजने नाथं लज्जते कुलपां स नः ॥३७॥

आनं वहति यः स्कन्धे पाथि^{५)} ~~माति~~ संस्पृशेत् ।

इत्याकर्ष्य भृशोद्विग्नस्त्यक्ताजं दुःखितो द्विजः ॥३८॥

बहूनामेकवाक्येन संजातप्रत्ययोऽभवत् ।

मायावी राक्षसो नूनमजोऽयं^{६)} स्यान्न संशयः ॥३९॥

इति संचिन्त्य तत्याज तं द्विजो धूर्तवच्चितः ।

कृगमादाय^{७)} भुक्त्वा ते धूर्ता मुमुदिरे परम् ॥४०॥

इति व्याजेन शत्रूणां कुर्यात्संपादं^{८)} वचनान् ।

कृगारव्याधिका ॥

उक्तेति वायसामात्मश्चिरंजीवी^{९)} निजं प्रभुम् ॥४१॥

विमृज्य कृतकचित्रपक्षस्तस्यौ^{१०)} मृतोपमः ।

१) ३. चतुरो द्विजः.

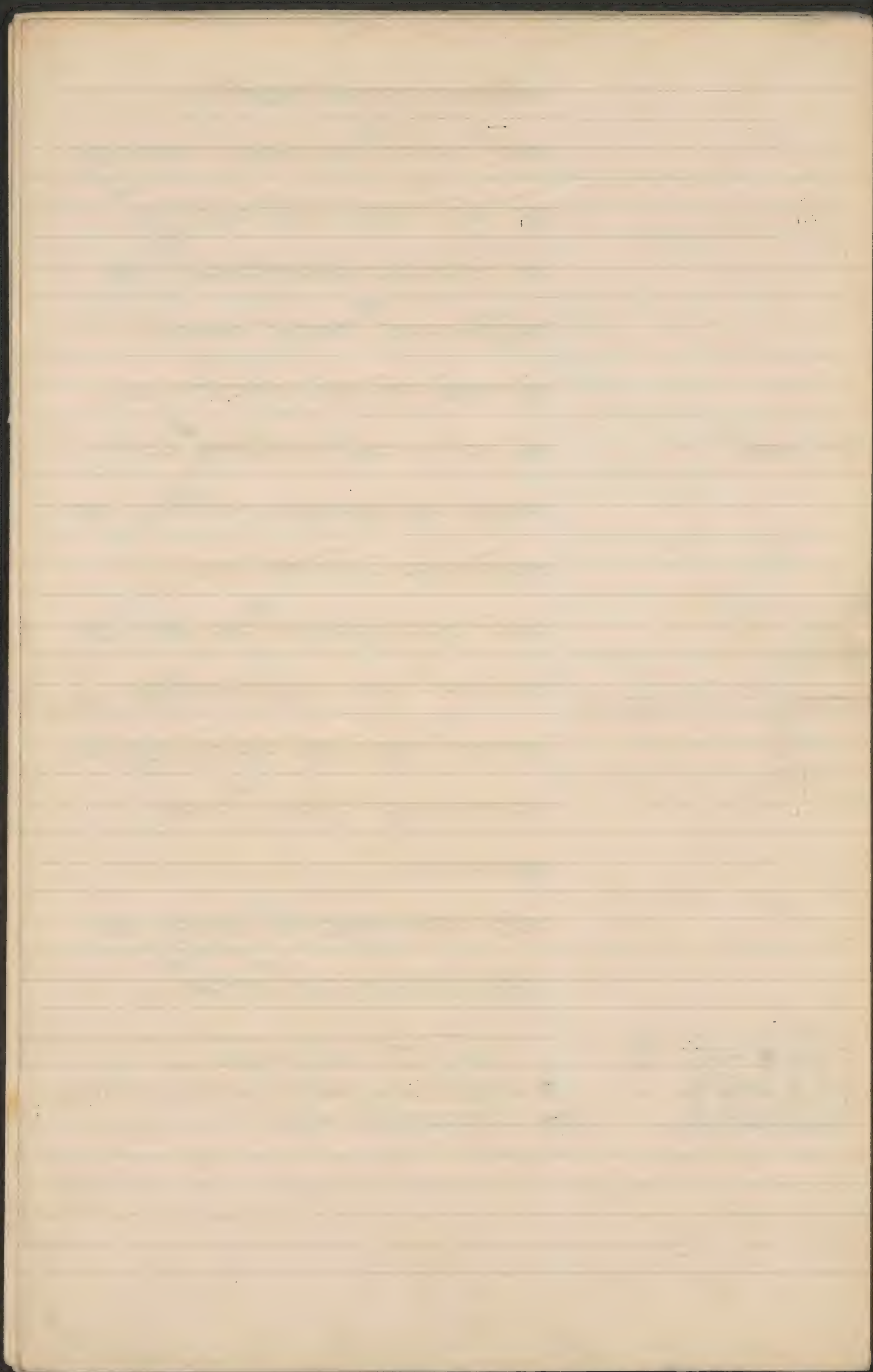
२) ३. याति च.

३) ३. श्चिरंजीवी.

४) ३. विलपन्त्येते. ५) ३. कक्षानियामिताम्बराः.

६) ३. ऊचुर्द्विजोः १६ ७. नूनमजोयः ८) ३. कृगमादाय. ९) ३. संपादि.

१०) ३. कृतकचित्रपक्षस्तस्यौ मृतोपमः.

अभ्येक्ष वायसावासं चतुरः सानुगो निशि ॥ ४२ ॥

उन्मूकः पतितं काकं ददर्श चिरजीविनम् ।

केचिदाहुरवध्योऽयं वध्योऽयमिति चापरे ॥ ४३ ॥

मन्त्रिणो धुकराजस्य मुख्यामात्योऽब्रवीत्ततः ।

कृपणः शरणां यातो रज्योऽयं विपादि स्थितः ॥ ४४ ॥

ददौ सार्धपतिः पूर्वं चौराद्यापि स्वयं धनम् ।

वृद्धं पुरा सार्धवाहं भार्या हरिरालोचना ॥ ४५ ॥

बाला पिशाचसदृशं न सेहे द्रष्टुमुल्बणम् ।

कदाचिदय शर्वध्यां चौरं वीक्ष्य स्वमन्दिरे ॥ ४६ ॥

चकिता सहसा वृद्धमालिलिङ्गं घनस्तनी ।

सदापराङ्मुखीं दृष्ट्वा स्वयं कण्ठावलम्बिनीम् ॥ ४७ ॥

कान्तां वृद्धोऽवदच्चौरमकाशमृतनन्दितः ।

नेचतेऽपाङ्गलोलाक्षी सैविमालिङ्गति स्वयम् ॥ ४८ ॥

हर चौर धनं सर्वं प्रियकृद्दधितोऽसि मे ।

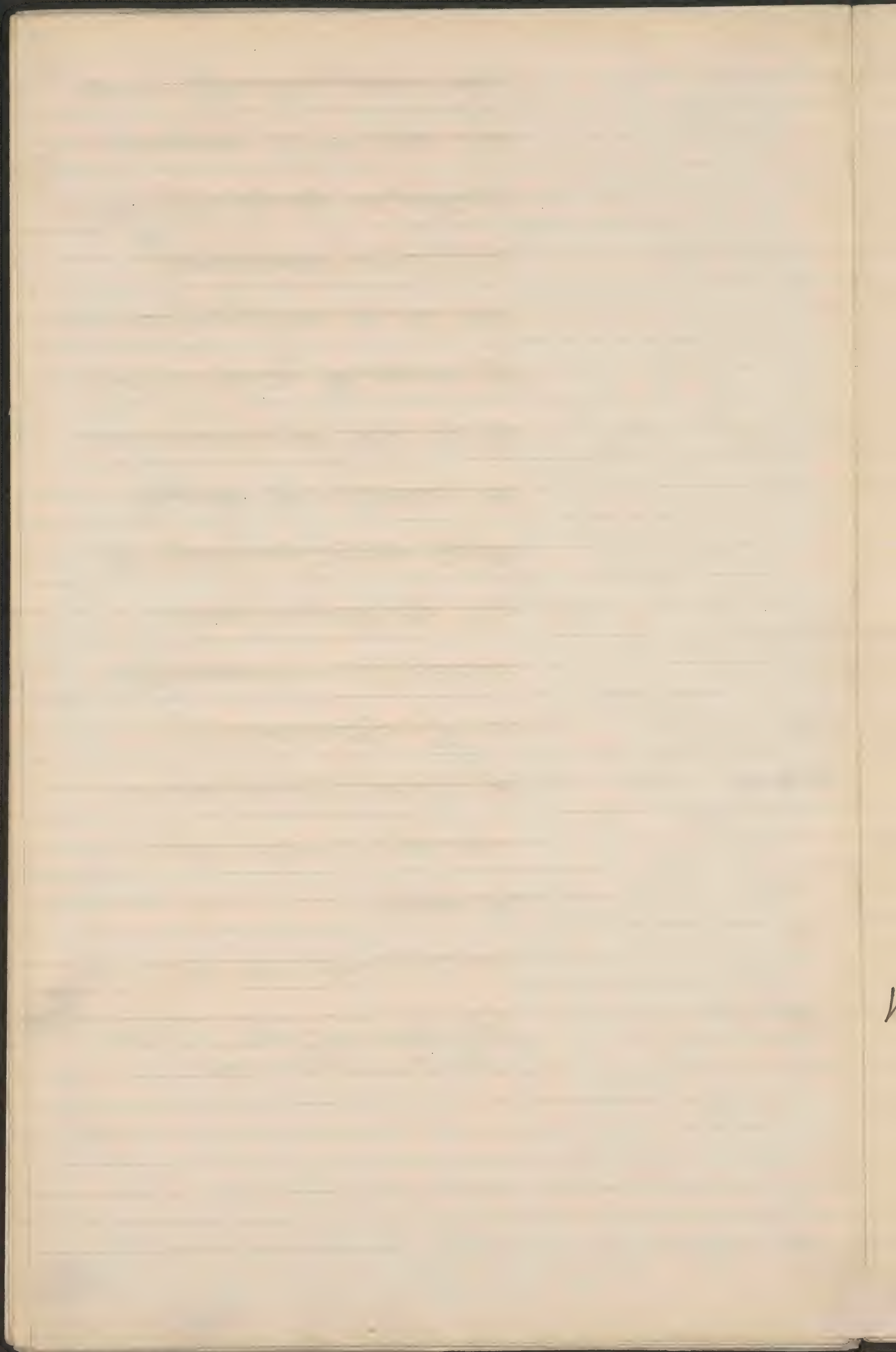
दायितारुवायिका ॥

इति चोरोऽपि वशिजा कारणेन सुहृत्कृतः ॥ ४९ ॥

१) अ. ० त्योब्रवीत्ततः. २) अ. द्रष्टुमुल्बणं. ३) अ. चौरवीक्ष्य.

४) अ. कान्तवृद्धो. ५) अ. नेचतेपाङ्गलोलाक्षी.

निव मा

अयं वाकस्तु शत्रूणां सर्वं वक्ष्यति चेष्टितम् ।

पुरा राक्षसचौराभ्यां श्रूयते रक्षितो द्विजः ॥ ५० ॥

तुल्यकालं ^{३)} द्विजगृहं जग्मतुश्चौरराक्षसौ ।

शरीरधनहिंसार्थं महं पूर्विकथा तयोः ॥ ५१ ॥

विवादोऽभून्निशि महानूचतुस्तौ द्विजं ततः ।

अयं ते धनहृत्प्राप्तस्तव चायं शरीरहृत् ^{२)} ॥ ५२ ॥

विप्रस्तयोरिदं श्रुत्वा बालमत्तौ ~~ज~~ जघान तौ ।

चौरराक्षसास्त्राधिका ॥

अरिमर्दे ^{३)} तदाकर्ण्य काकानुक्रोशशालिनि ^{४)} ॥ ५३ ॥

तदूचोविरतौ प्रादुरपरे धूमन्निशाः ।

अहो कुमन्निशानेन ^{५)} संशये स्वामिनो धृता ^{६)} ॥ ५४ ॥

लक्ष्मीः शत्रुप्रयुक्तेऽस्मिन्काके कारुण्यचेतसा ।

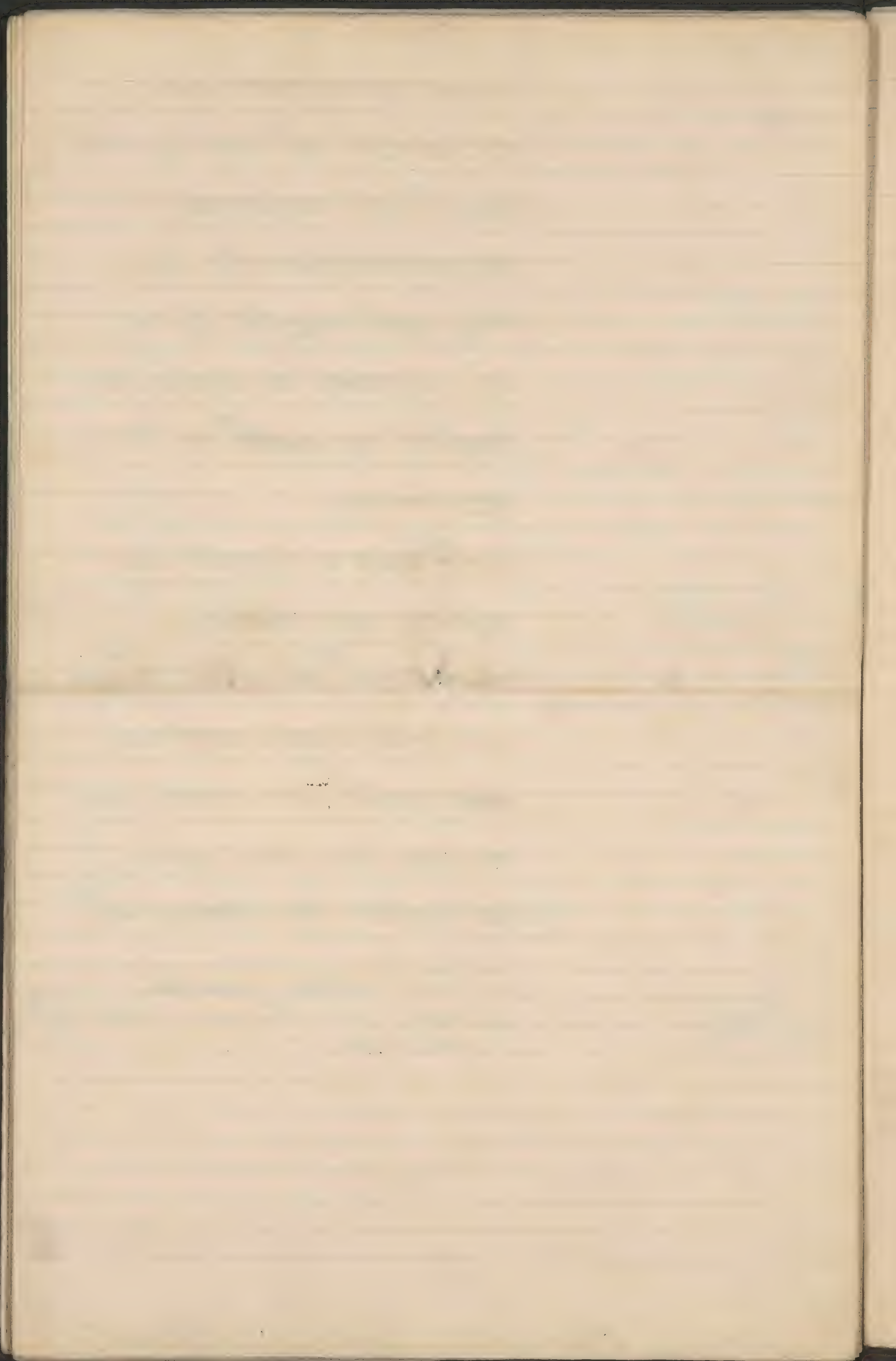
वञ्चन्ते धूर्तवचनैः ^{४)} प्रभवः सरलाशयाः ॥ ५५ ॥

जायां सजारां शिरसा रथकारः पुरावहत् ।

कृत्वा प्रयोजनामिषं निर्गत्य शिविरात्रयु ॥ ५६ ॥

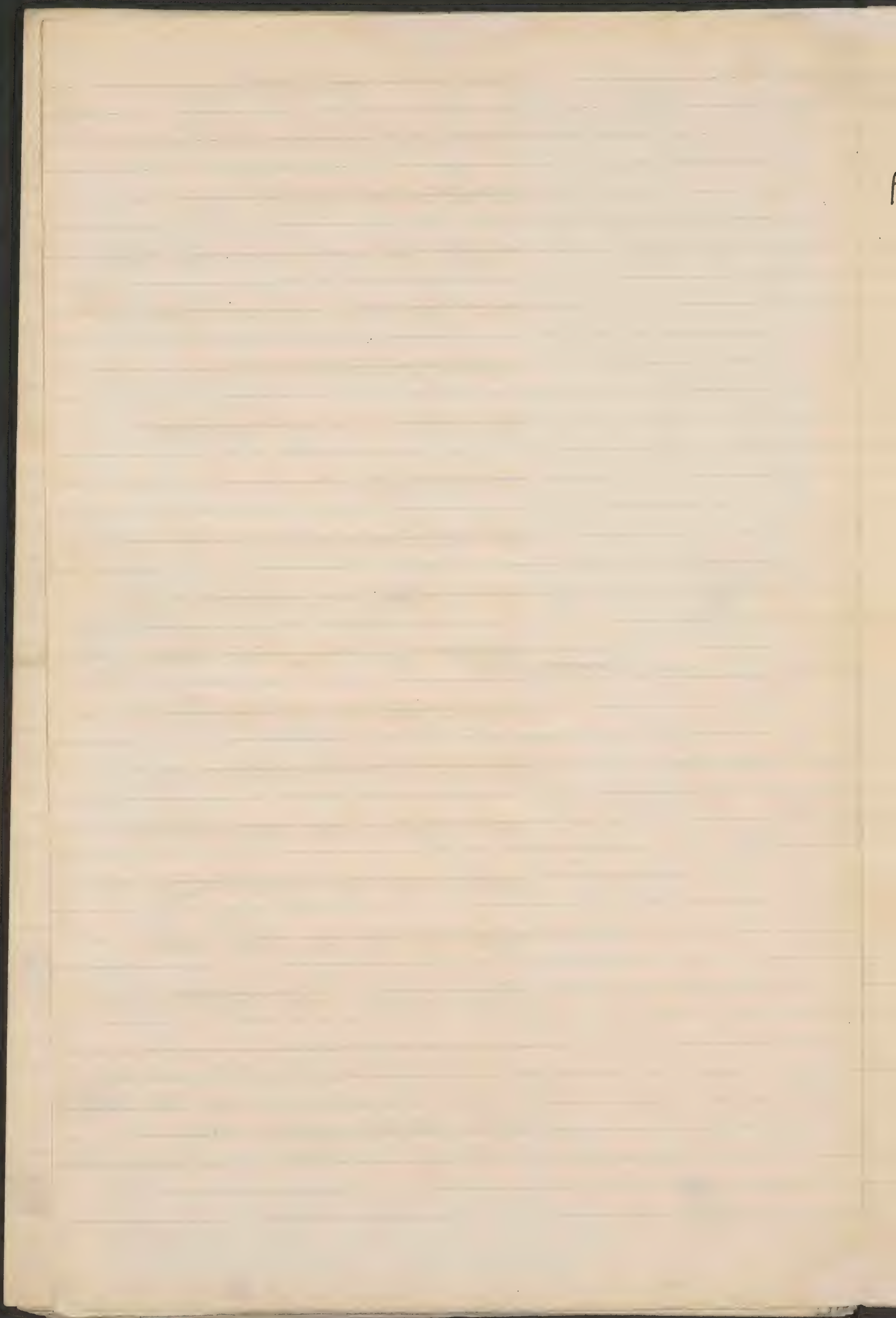
✓ ७) धृताः..

१) तुल्यं कालं. २) शरीरहृत्. ३) अरिमर्दे. ४) शालिनी. ५) कुमन्निशानेन. ६) धृताः. ✓

भार्गवी जारवतीं द्रष्टुं विवेश रथकृत्पुनः ।
 गूढे शयनपर्यङ्कतले तस्मिन्नधः^{१)} स्थिते ॥ ५७ ॥
 प्रियोपपतिना चक्रे सुरतं तेन^{२)} तद्वधूः ।
 सा ज्ञात्वा पादसंस्पर्शान्वितं पतिमलक्षितम् ॥ ५८ ॥
 उवाच धर्मपत्न्या मे तत्परो नास्ति बल्लभः^{३)} ।
 तज्ज्ञात्वा मूढहृदयो रथकारो मुदान्वितः ॥ ५९ ॥
 उवाह शिरसा भार्गवी सजारां हसयन्पथि^{३ ४)} ।
 रथकारारव्याधिका ॥
 इत्थं विमूढहृदया बच्चन्ते प्रियवादिभिः ॥ ६० ॥
 चिरजीवी च काकोऽयं संघेयो नेति मे मतिः^{४ ५)} ।
 ततो मुखोद्गमद्रुतः^{५)} कृतकसस्तपक्षतिः ॥ ६१ ॥
 खञ्जत्रुलूकनृपतिं चिरजीवी व्यजिज्ञपत् ।
 देव त्यजाम्यहं प्राणान्कृतघ्नैर्वायसैर्हतः ॥ ६२ ॥
 ललूते तद्वधायाहं^{६ ७)} जातिं वाञ्छामि कौशिकीम् ।
 काकस्येति वचः श्रुत्वा घूकामात्योऽवदद्वधूः^{७ ८)} ॥ ६३ ॥
 उलूकजातिर्न प्राप्या त्वया वक्त्रेण^{८ ९)} वायस ।
 ततोद्ग्राहा रविमुखैः^{९ १०)} स्वयोनिं मूषिकाययौ ॥ ६४ ॥

१) ३. तस्मिन्नधः स्थितौ (---). २) ३. सुरततेन. ३) ३. तत्परो.
 ३ ४) ३. भार्गवी सजाराहसयन्पथि. ४ ५) ३. संघेयो नेति मे मतिः.
 ५ ६) ३. ततो मुखोद्गमद्रुतः. ६ ७) ३. ललूते तद्वधायाहं. ७ ८) ३. घूकामात्यो.
 ८ ९) ३. वक्त्रेण. ९ १०) ३. ततोद्ग्राहारविमुखैः.

H स्था

गङ्गातीरे मुनिः कश्चिन्मूषिकां श्येनपातिताम् ।

कृपालुः कन्यकां चक्रे तपसा ववृधे च सा ॥ ६५ ॥

तां यौवनसिंमालोक्य मुनिर्दातुं समुद्यतः ।

आजुष्टाव सहस्रांशुं स चाभ्येत्याब्रवीन्मुनिम् ॥ ६६ ॥

मत्प्रभावाधिका मेघा ये कृत्स्नं वृद्धयन्ति माम् ।

आहूतास्ते ऽप्यथ प्रादुरस्मत्तो ऽभ्यधिको ऽनितः ॥ ६७ ॥

सो ऽप्यब्रवीदथाहूतो गिरिर्मत्तो बलाधिकः ।

आहूताः पर्वताः प्रादुर्मूषकैर्निर्जिता वयम् ॥ ६८ ॥

गृहारा कन्यामिच्छासुनिर्दिष्टो मुनिनावदत् ।

कन्या बिले मम कथं प्राविशेदिति सादरः ॥ ६९ ॥

ततः सा मूषिकैवाभूद्विलयोग्या मुनेर्गिरा ।

इत्यात्मजातिमुत्सृज्य न यान्त्यभ्यधिको खलाः ॥ ७० ॥

मूषिकाख्याधिका ॥

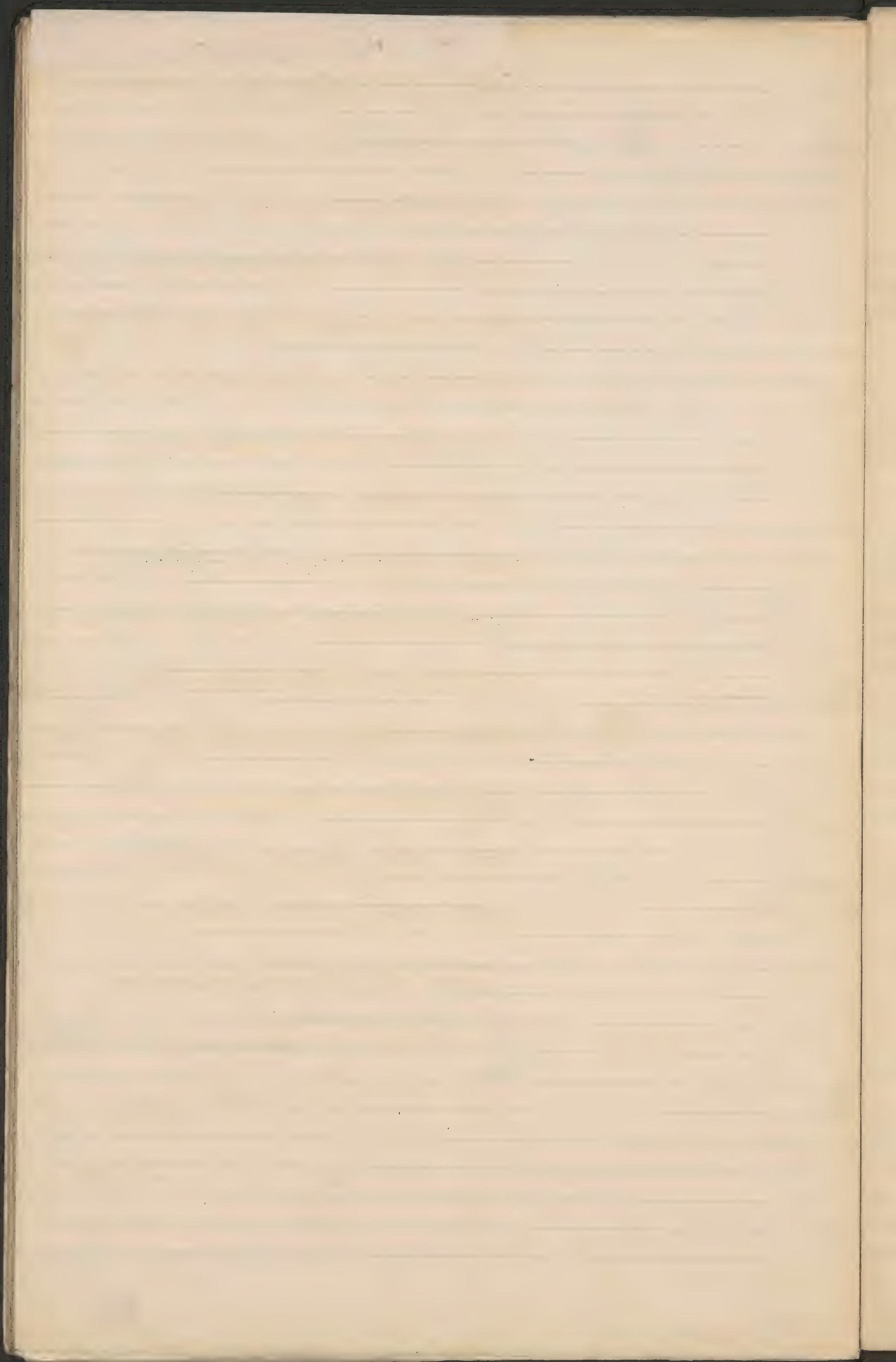
उक्तेति विरते तस्मिन्नमात्ये नीतिशंसिनि ।

उलूकः काकमादाय स्वमेव शिविरं ययौ ॥ ७१ ॥

१) B. कृपालुः न्यकां (sic) B. सहस्रांशुं सा चाभ्येत्याब्रवीन्मुनिः.

३) B. आहूतास्तेप्यथ. प्रादुरस्मत्तोभ्यधिकोविनः.

४) B. °भूद्विलयोग्या. ५) B. नकांस्वभ्यधिकं खलाः. °भ्यधिकं खलाः.

ते शत्रुसंश्रयासन्ननाशं वीक्ष्य स्वयं प्रभुम् ।
 उलूकमन्त्री प्रययावागामिभयशङ्कया ॥ ७२ ॥
 चिरजीवी^{१)} समाश्रित्य^{२)} चिद्रे दुर्गं समीक्ष्य च ।
 आदूय वायसपतिं ददाहोलूकमशङ्कम् ॥ ७३ ॥
 दग्धोलूकगुहं पूर्णामभिषिच्य^{३)} निजं प्रभुम् ।
 चिरजीवी निजजनैः पूज्यमानो मुदं ययौ ॥ ७४ ॥
 ततः पप्रच्छ सद्यं राज्यमासाद्य वायसः ।
 कथं शत्रुगृहे कालस्त्वया नीतोऽतिदुःसहः^{४)} ॥ ७५ ॥
 सोऽब्रवीद्विपुलं दुःखमवाप्तं कालकाङ्क्षिणा ।
 शत्रुः स्वन्येन वेदव्यः प्राज्ञैः सपदि^{५)} सर्पवत् ॥ ७६ ॥
 सर्पस्तडागमासाद्य वृत्तिकेदल्लशः पुरा ।
 धूर्तः प्रोवाच मण्डूकान्पुरा दृष्टो मया द्विजः ॥ ७७ ॥
 तच्छपादेव जातोऽस्मि^{६)} सर्वमण्डूकवाहनम् ।
 मण्डूकराजस्तच्छ्रुत्वा चक्रे तं वाहनं मुदा ॥ ७८ ॥
 स्कन्धे गृहीत्वा मण्डूकं स नानागतिकोविदः ।
 यथाचे भोजनं मन्दं वपुः कृत्वा मृदुस्वरः ॥ ७९ ॥

१) क. चिरंजीवी.

२) क. वायसपतिर्ददाहो. ३) क. दग्धोलूकगुहापूर्ण.

४) क. दुस्सहः. ५) क. सपदि. ६) क. वृत्तिकेदल्लशः.

७) क. यातोस्मि.

H

V

शनैः शनैस्तदादेशात्सर्वमशुक्लसंचयम् ।

चक्रे शत्रुगृहेष्वेवं तिष्ठेत्कार्यवशागतः^{१)} ॥ ८० ॥

मशुक्लारव्याधिका ॥

वृद्धवाक्यं हितं राज्ञा श्रोतव्यं तत्त्वया सदा ।

श्रूयते हंसनिचयो वृद्धवाक्येन रक्षितः ॥ ८१ ॥

हंसानामधिपः पूर्वं चीरोदो नाम शाल्मलौ^{२)} ।

उवास तमुवाचाय सद्भृत्यो^{३)} वृद्धसारसः ॥ ८२ ॥

माधैरुप्तमिदं बीजं विनाशाय कुलस्य नः ।

॥ तस्य^{४)}

निरस्यतां तदिह^{५)} कश्चिच्छुभ्राव नो वचः ॥ ८३ ॥

ततः कालेन बद्धेषु हंसेषु स्वगतीविभिः ।

वृद्धहंसोऽब्रवीदत्र तिष्ठेत्^{६)} कृतकंमृताः^{७)} ॥ ८४ ॥

तथेति निश्चितांस्तंस्तु जलानुद्धृत्य^{८)} धोवन्तः ।

राशीभूतान्स्वगांश्चक्रुर्दृष्ट्वा प्रययुश्च ते ॥ ८५ ॥

हंसारव्याधिका ॥

॥ प्रिया युतः ।

१ श

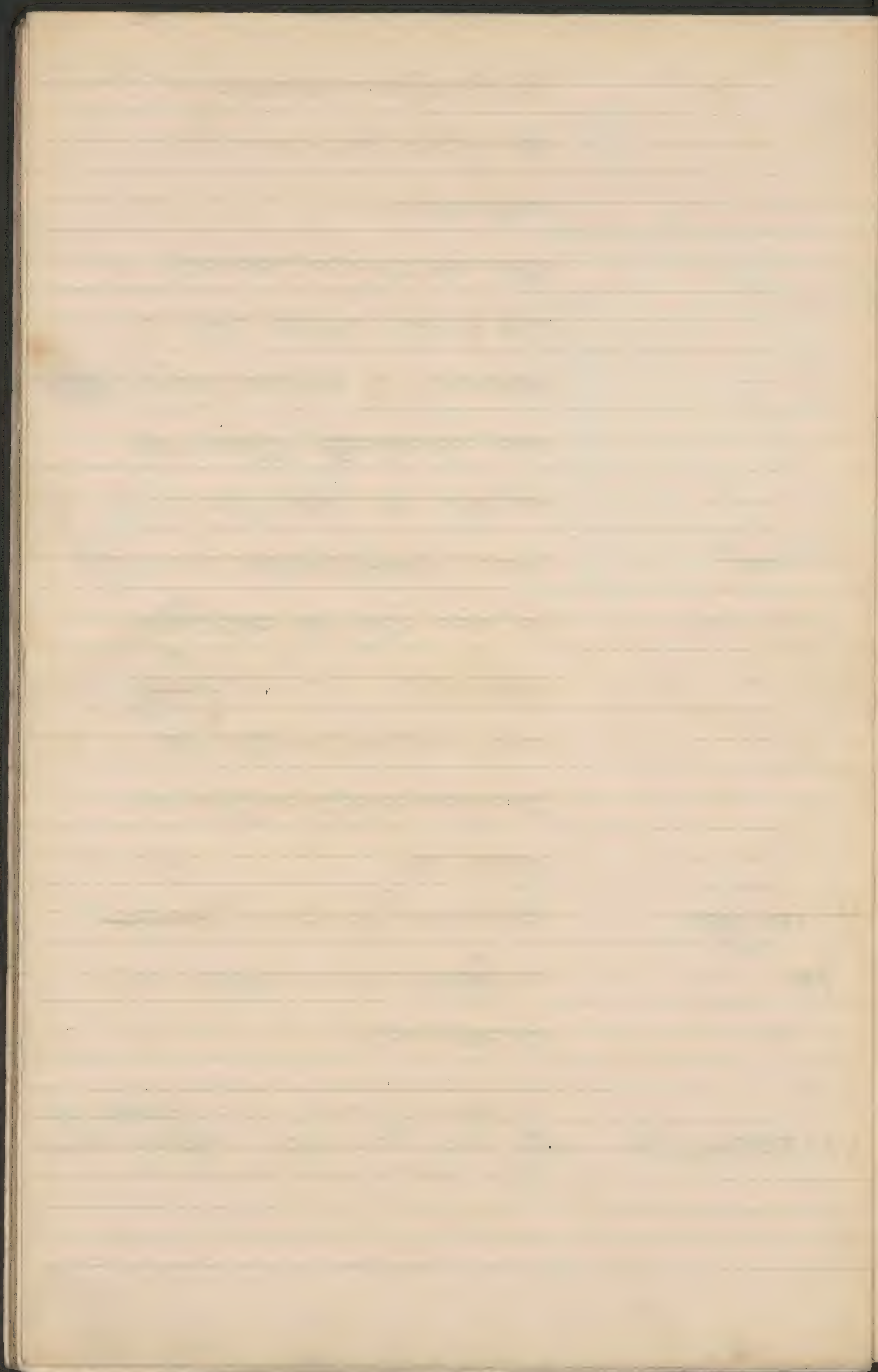
चिरजीविवचः^{९)} श्रुत्वा मेघवर्याः ~~प्रिययुतः~~

ननन्द^{१०)} शत्रुनाशेन राज्येन सहबान्धवः ॥ ८६ ॥

काकोल्लारव्याधिका ॥

V ४) B. तदिह ॥ प्रि

१) B. तिष्ठेत्कार्यं. २) B. शाल्मलौ. ३) B. तमुवाचायं ~~स भृत्यो.~~
 ४) B. ० ब्रवीदत्र तिष्ठेत् कृतकंमृताः. ५) निश्चितांस्तंस्तु जलानुद्धृत्य.
 ६) B. hat जीजीवीवचः (sich) unter der Zeile चिर.

H रौ विस्र

वानरः शिशुमारश्च पुरा मित्रे बभूवतुः ।

उदुम्बरफलाहार^{१)}मित्रीतिसेवनात् ॥ १ ॥

मित्रैकसेविनो जाया शिशुमारस्य दुःखिता ।

बभूवास्वस्थहृदया^{२)} चयरोगनिपीडिता ॥ २ ॥

तां वीक्ष्य शिशुमारोऽपि दुःखितस्तत्सखीगिरा ।

वानरस्यैव हृदयं विवेद माधिभेषजम् ॥ ३ ॥

स गत्वा वानरं प्राह करे गाढं निपीड्य तम् ।

मित्र जाया ममास्वस्था हृदयं देहि भेषजम् ॥ ४ ॥

श्रुत्वेत्पशानिसंकाशं^{३)} विषमो वानरोऽब्रवीत् ।

किं पूर्वमेव नोक्तं मे पश्चाद्दोषः पलाशुवत् ॥ ५ ॥

पलाशुमोषमादाय^{४)} प्राहुर्नगररक्षिणाः ।रूपकाणां शतं देहि^{५)} लगुडानि सहस्र वा ॥ ६ ॥पलाशोर्भक्षयेदं वा शतं कनूरसोत्कटम्^{६)} ।स तच्छ्रुत्वा ददे भोक्तुं पलाशुं तेन^{७)} तापितः ॥ ७ ॥

सेहे प्रहारास्तैर्व्यस्तो रूपकाणां शतं ददौ ।

चोराख्यायिका ॥

उदुम्बरं^{८)} समाहृत्य दास्यामि हृदयं तव ॥ ८ ॥

१) B. उदुम्बरफलाहारो विम्रभः. २) B. बभूवास्वस्थहृदया.

३) B. पशानिसंकाशं. सं. संकाशं; सं scheint aus शं corrigiert zu sein.

४) B. पलाशुमोषमादाय. ५) B. रूपकानां शतं देहि.

६) B. शतं कनूरसोत्कटं. ७) B. पलाशुं तेन.

८) B. प्रहारास्तैर्व्यस्तो रूपकानां (अ०). ९) B. उदुम्बरं.

H
V3

इत्युक्त्वा वृत्तमारुह्य^{१)} भयं त्यक्त्वा तमब्रवीत् ।

ब्रज दुष्टाशय सखे विज्ञातोऽसि चिरान्मया ॥८॥

नास्मि^{२)} गर्दभवन्मूर्खो वञ्चनीयो भवद्विधैः ।

व्याधिक्तामे पुरा सिंहं जम्बुकः सचिवोऽब्रवीत् ॥ १० ॥

केन नश्यति ते व्याधिरवसन्ना वयं प्रभो ।

सिंहोऽब्रवीद्यदि भवेत्कुतश्चित्सरसोद्भूतम्^{३)} ॥ ११ ॥

गार्दभं कर्णहृदयं तेन शाम्यति मे गदः ।

तच्छ्रुत्वा जम्बुको गत्वावदद्रजकगर्दभम् ॥ १२ ॥

भारपीडाकृशोऽत्र त्वं वनमेवैहि वृत्तिमत ।

तिष्ठन्ति^{४)} तत्र गर्दभ्यस्तच्छ्रुत्वा स समापयौ ॥ १३ ॥

तस्य^{५)} पृष्ठे ययावुग्रः स सिंहः स्वनदुःसहः^{६)} ।

मुक्तः कृच्छ्रेण दुद्राव ततः सपादि रासभः ॥ १४ ॥

क्रोष्टा निनिन्द्य शार्दूलं निर्वेदमृदुवादिनम्^{७)} ।

गर्हयित्वा मृगपतिं प्रोवाचाभ्येत्य गर्दभम् ॥ १५ ॥

अपक्रान्तोऽसि किं मूर्खं गर्दभ्याहारितस्तया ।

प्रथमं सर्वसिद्धीनां सोढाविघ्नं^{८)} सुरवी भवेत् ॥ १६ ॥

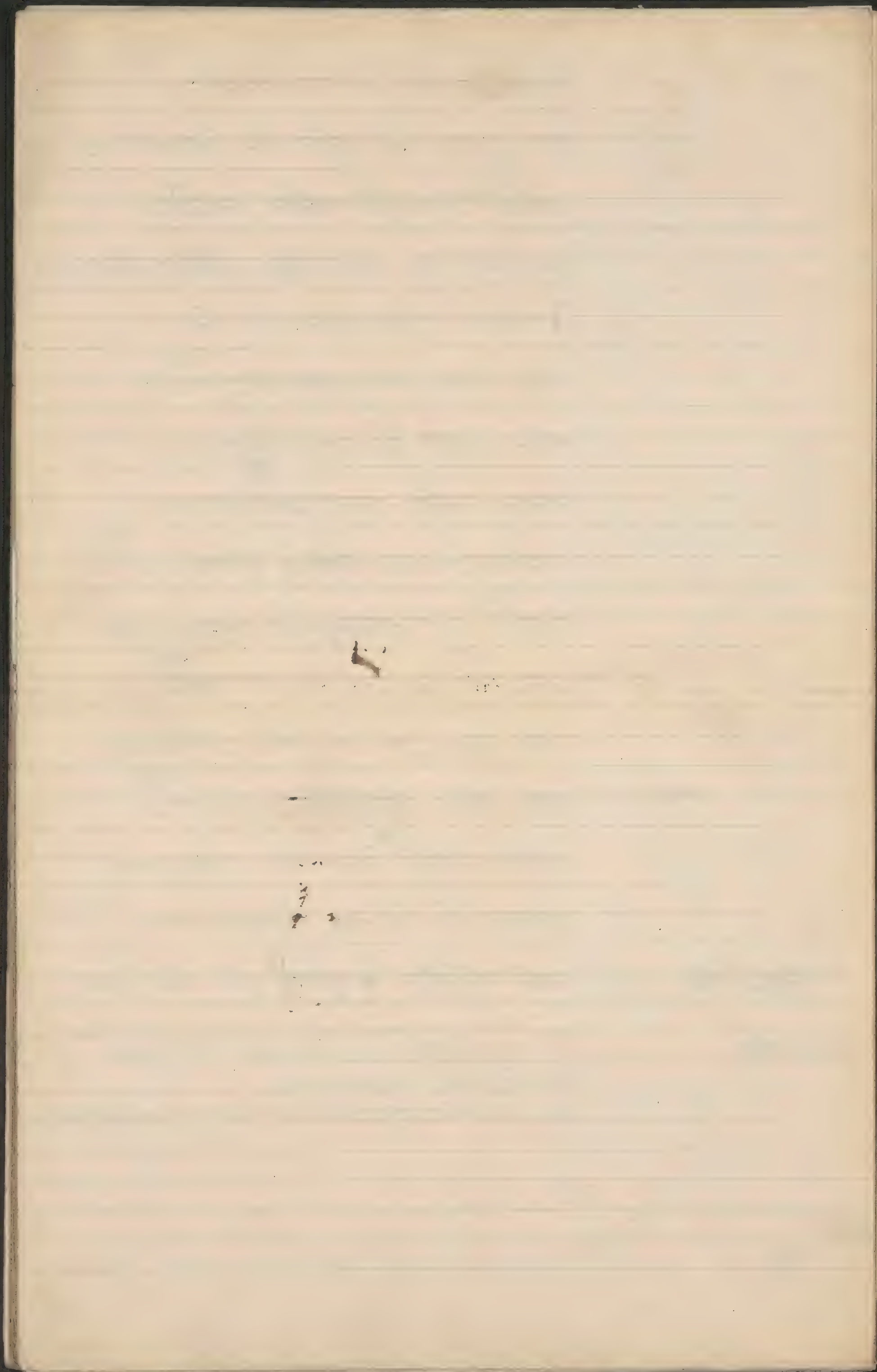
॥ सोढा विघ्नं

१/२) ३. नास्ति.

१) ३. वृत्तमारुह्य. २) ३. यदि भवेत्कुतश्चित्. ३) ३. तिष्ठन्ति.

४) ३. पृष्ठे. ५) ३. स सिंहस्वनदुःसहः.

६) ३. शार्दूलं निनिन्द्यमृदुवादिनं. ७) ३. गर्हयित्वा मृगं. ८) ३. सोढाविघ्नं.

इति तस्य गिरायातं स्वरं हत्वा मृगेश्वरे ।

स्नानाय याते तत्कर्णहृदयं जम्बुको ऽ हरत् ॥ १७ ॥

क यातं तत्समभ्येत्य ब्रुवाणो वारणाद्विषि ।

॥ या

क्रोष्टावदन्न जानीषे प्रकृतं सरलाशय ॥ १८ ॥

॥ १८ ॥

अकर्णहृदयो मूर्खो यदि न स्यादयं स्वरः ।

गतो ऽपि दृष्टमात्रे ऽसौ^{२)} किं पुनर्व्यसनं विशेषत् ॥ १९ ॥

स्वरारब्धाधिका ॥

गच्छाधुना न ते मित्रमहं कुटिलचेष्टित^{३)} ।

शिशुमारो निशम्येति वानरं प्राह दुःस्वितः ॥ २० ॥

॥ की

न ददाति प्रतिश्रुत्य यः सत्यपदविच्युतः^{४)} ।

॥ निरालम्बी तमो^{५)}

~~निरालम्बी~~ याति स शिलाशतताडितः ॥ २१ ॥

वानरस्तद्वचः श्रुत्वा प्रोवाच मतिरस्ति ते ।

॥ त्रा

न पुरायं सत्यमात्रेण सत्याकेशो ऽस्ति केवलात् ॥ २२ ॥

॥ क

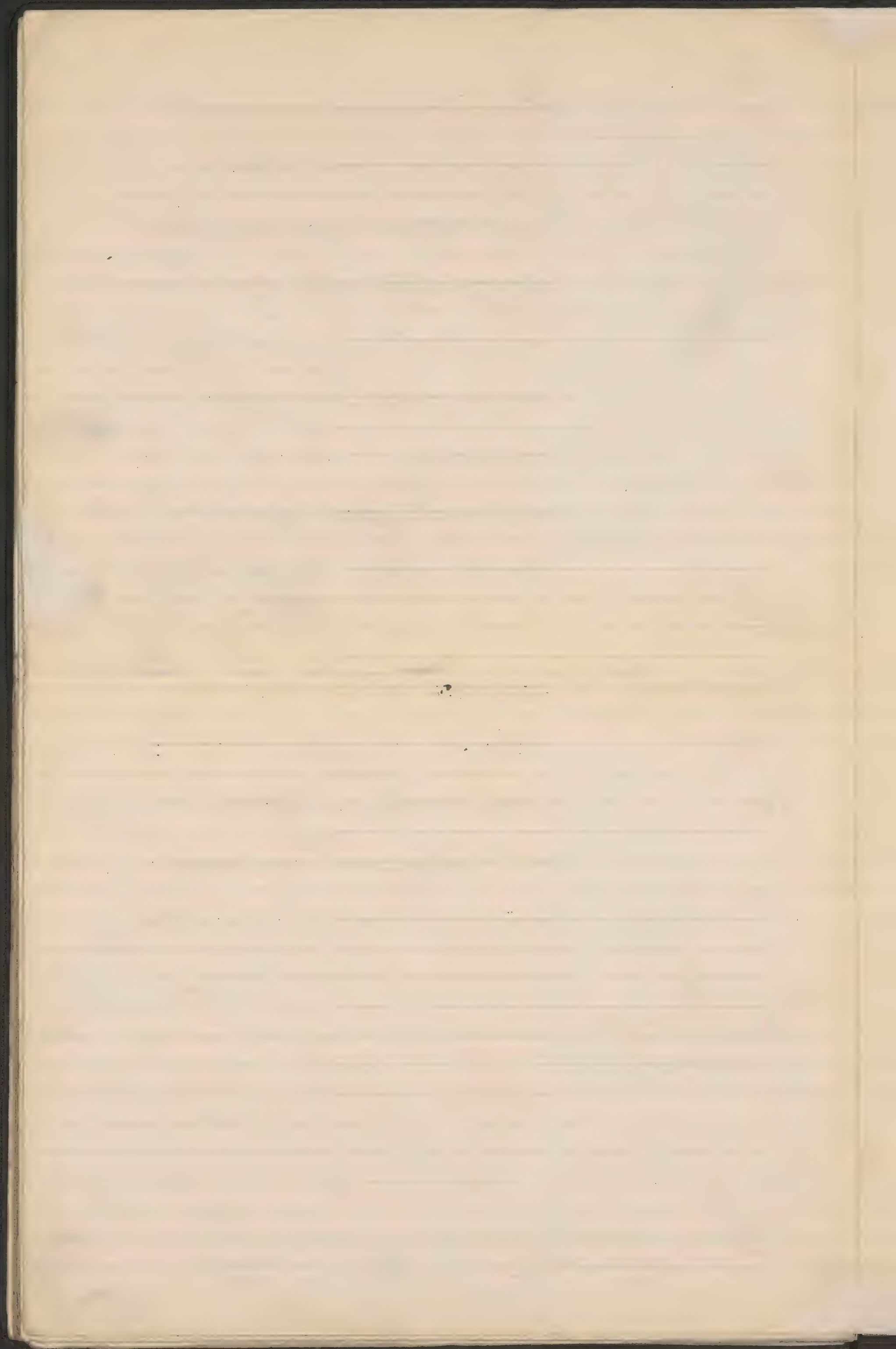
पुरा स्वर्परघाताङ्गललाटः^{६)} पुरुषो नृपम् ।

अवाप्य विपुलां वृत्तिं लेभे विक्रमलान्धितः ॥ २३ ॥

॥ २) अ. दृष्टमात्रेसौ.

॥ ३) अ. प्रकृतः सरलाशया. ॥ ४) अ. कुटिलचेष्टितः. ॥ ५) अ. निरालम्बी तमो.

॥ ६) अ. सत्यपदविच्युतः. ॥ ७) अ. स्वर्परघाताङ्गललाटः.

| क

कालेन पृष्टो राजा च स प्रकारस्य कारणम् ।

प्राप्तं घटप्रपातेन ^{५१}स्पर्शघातमभ्यधात् ॥२४॥

तज्ज्ञात्वा ^{५२}राजपुरुषैर्निरस्तः प्रच्युतः क्षणात् ।

1 व

इति केवलसत्येन न भवन्ति हितश्रियः ॥२५॥

सत्याख्याधिका ॥

इत्याकर्ष्य हरेर्वीक्ष्यमनुतापहृताशयः ।

शिशुमारो यद्यौ मन्दं ननन्द च चिरं कपिः ॥२६॥

वानरशिशुमारख्याधिका ॥

[॥ पञ्चमं तन्त्रम् ॥]

गौडेषु देवशर्माख्यो ^{५३}बभूव ब्राह्मणाः पुरा ।

स हृष्टो गर्भिणीं जायां निजामवददुत्सुकः ^{५४}॥ १ ॥

भविष्यत्येव पुत्रस्ते मम वंशविवर्धनः ।

इति श्रुत्वान्नवीज्जाया भाविषु प्रत्ययः कथम् ॥२॥

भाशां विधाय भावेषु यो हि भाविषु हृष्यति ^{५५} ।

स लज्जते सक्तुघटं भङ्गो ^{५६}व स्वयमग्रजः ॥३॥

५१ ३. पुर्यद्वटप्रपातेन स्पर्शघातमभ्यधात्. ५२ ३. तज्ज्ञात्वा.

५३ ३. देवशर्माख्यो. ५४ ३. वददुत्सुकः. ५५ ३. श्रुत्वान्नवी.

५६ ३. यो हि भावेषु हृष्यति. ५७ ३. भङ्गो न स्वयमग्रजः.

12
11

भित्तार्जितं सक्तुघटं निधाय ब्राह्मणः पुरा ।

अचिन्तयदनावृष्ट्या तस्य मूल्यं चतुर्गुणम् ॥ ४ ॥

तन्मूल्ये कागिकाः क्रीत्वा^{२४)} ताभिः प्राप्स्यामि गोधनम् ।

कृषिं तेन समाधाय परिशेष्यामि कन्यकाम् ॥ ५ ॥

महाधनस्य पुत्रो मे सोमशर्मा भविष्यति ।

रोदिष्यति सुते तस्मिन्स्तनपानाय^{२५)} तत्क्षणम्^{२६)} ॥ ६ ॥

ताडयिष्यामि लकुटैर्गृहीमतिकोपनः^{२७)} ।

इति भ्रमेश लगुडक्षेपैर्घटमताडयत्^{२८)} ॥ ७ ॥

भग्नं सक्तुघटं दृष्ट्वा ततो लज्जां समाधयौ ।

इत्याशां नैव कुर्वीत^{२९)} धीमाभावेषु भाविषु ॥ ८ ॥

श्रुत्वेति^{३०)} ब्राह्मणीवाक्यं तूष्णीमासीद्विनः क्षणम्^{३१)} ।

घटारव्यायिका ॥

जाते ततः सुते विप्रः कदाचिन्निर्गतो गृहात् ॥ ९ ॥

रक्षायै नकुलं^{३२)} घृत्वा पुत्रस्य गृहपोषितम्^{३३)} ।

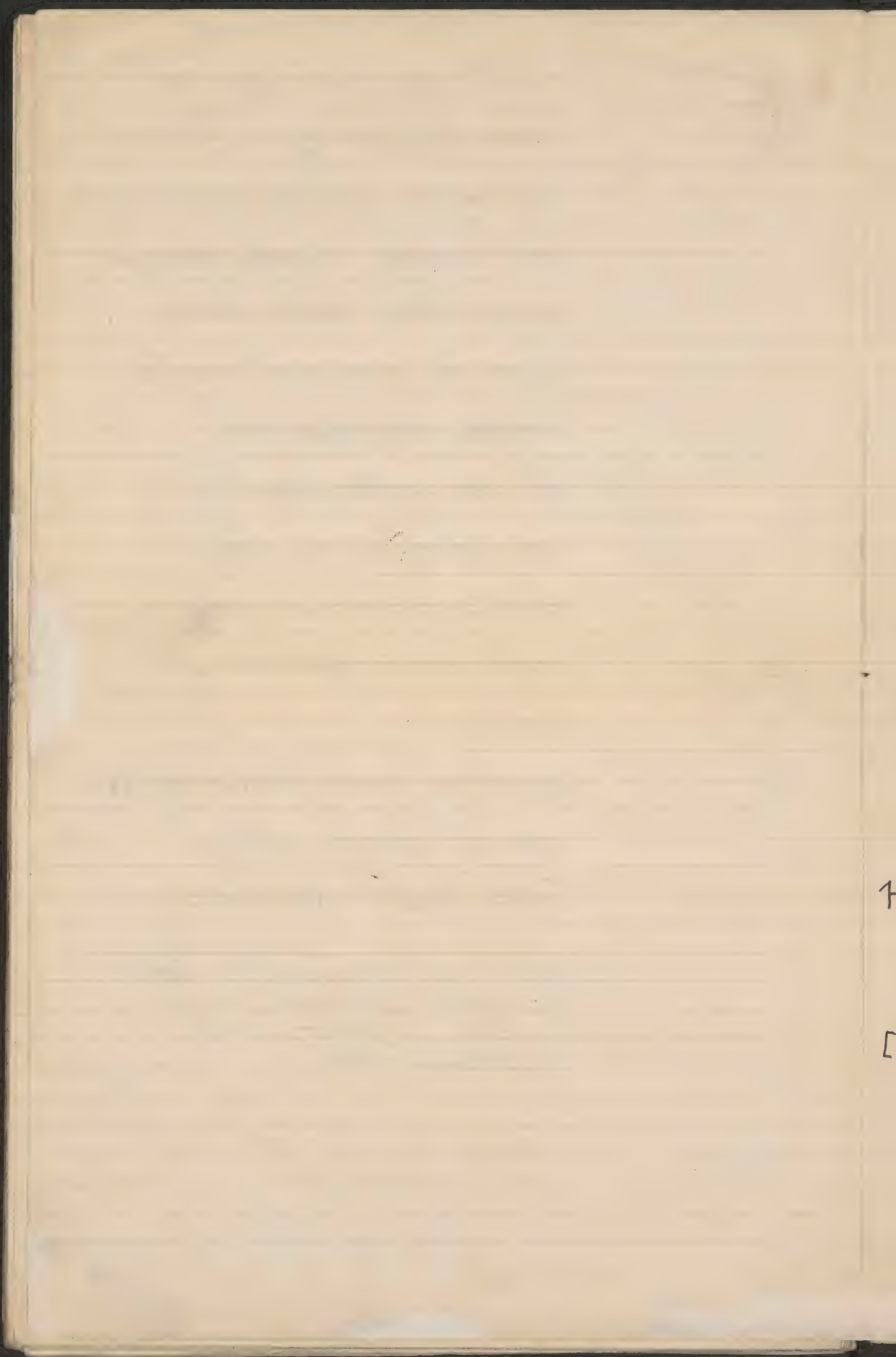
अथ सर्पं महाभोगं बालहिंसार्थमुत्थितम् ॥ १० ॥

२४) ३. कृत्वा. २५) ३. तस्मिन्स्तनपानाय. २६) ३. लकुटैर्गृही.

२७) ३. लगुडक्षेपैर्घटं. २८) ३. भग्नसक्तुघटं. २९) ३. कुर्वीत.

३०) ३. श्रुत्वेति. ३१) ३. कृष्णीमसीद्विनः (अ०) क्षणं.

३२) ३. नकुलं. ३३) ३. गृहपोषितं.

¹² नकुलः स्वशङ्काः कृत्वा रक्ताक्तो निर्घयो गृह्णात् ¹³

तमभ्येत्य द्विजो दृष्ट्वा शिषुं मत्वा हतं सुतम् ॥ ११ ॥

अयोमुखेन कोपान्धो जघान नकुलं क्षणात् ।

गेहं प्रविश्य निहतं वीक्ष्य सर्पं भयंकरम् ॥ १२ ॥

स्थितं च बालकं स्वस्य शुशोचानुशयाकुलः ।

असम्यग्वीक्षितं ¹⁴ पण्डितो नानुवर्तते ॥ १३ ॥

अनुकारात्परिभवं ¹⁵ याति नापितवन्नरः ।

वशिष्ठाक्षराधनो ऽपश्यत्स्वप्ने भिक्षुत्रयं पुरा ॥ १४ ॥

तैश्च स व्याहतः सो ऽस्माहत्वा द्रविणामाप्यसि ।

स प्रबुद्धो वशिष्ठाप्रातः ¹⁶ दृष्ट्वा भिक्षुत्रयं पुरः ॥ १५ ॥

अताडयन्ताडिताश्च बभूवुर्धनराशयः ।

तदृत्तं नापितो दृष्ट्वा वशिष्ठेश्मनि दुर्मतिः ॥ १६ ॥

धनार्थी स्वगृहं गत्वा जघान किं भिक्षुकान् ।

ते भिक्षुकवधाद्राजामु निजग्राह नापितम् ॥ १७ ॥

॥ अस्यनालोच्य कार्येषु ¹⁷

~~अस्यनालोच्यकार्येषु~~ प्रवृत्तिर्दुःस्वकारणम् ।

नापितारव्यायिका ॥

एवं मतिमतामस्ति तिरश्चामपि कौशलम् ॥ १८ ॥

[॥ इति क्षेमेन्द्रविरचितबृहत्कथामञ्जर्यन्तर्गतपञ्चतन्त्रसारः समाप्तः ॥]

N क्वी

¹² नकुलः, ¹³ निर्घयो गृह्णात्, ¹⁴ मत्वा हतं,

¹⁵ असम्यग्वीक्षितं द्रष्टुं पण्डितो नानुवर्तते,

¹⁶ अनुकारात्परिभवं, ¹⁷ व्याहतस्सोस्माहत्वा,

¹⁸ वशिष्ठाप्रातः दृष्ट्वा, ¹⁹ अस्यनालोच्यकार्येषु,

स सुश्राव¹⁾ वृषस्योगं शृङ्गाघात²⁾ कृटे तटे ।

टांकारनादमुखरे³⁾ हुंकारनिविडधनिम्⁴⁾ ॥ ७ ॥

श्रुत्वा तदुग्रनिनदं विमर्शस्थगितक्रमः^{4a)} ।

स तस्यै⁵⁾ फुल्लरोमाच्चपीनलाङ्गूलपल्लवः ॥ ८ ॥

॥ फुल्लरोमाच्चैः पी

कर्णो दमनश्चैव सचिवौ तस्य जम्बुकौ ।

दूरतश्चित्तसंज्ञोभं विलोक्य स्वरमूचतुः ॥ ९ ॥

पूर्वसंस्कारयोगेन सत्त्वान्मुनिवरेणा^{5a)} वा ।

संस्फुटोच्चरति प्रायः पशूनामपि भारती ॥ १० ॥

ततोऽब्रवीद्दसनकः⁶⁾ सर्वे किमयमीश्वरः ।

अदृष्टशब्दमात्रेणा⁷⁾ तोभाकुल इवेत्यते ॥ ११ ॥

तत्कृत्वा धीमतां धुर्यो हसन्करटकोऽब्रवीत् ।

निरर्थचिन्तायोगेन⁸⁾ किं प्रयोजनमावयोः ॥ १२ ॥

अप्रयोजनकर्ता यः सर्वथा दुःखभाजनम्⁹⁾ ।

॥ स भवेद्दुःख

अकार्यदुर्ग्रहग्रस्तः¹⁰⁾ कीलोत्पाटीव वानरः¹¹⁾ ॥ १३ ॥

॥ कीलाकर्षीव

१) B. सुश्राव. २) B. वृषस्योगं शृङ्गाघातकृटे तटे. ३) B. टांकारनादमुखरे. ४) B. हुंकारनिविडधनिम्. ४a) B. विषमं स्थगितं. ५) B. रोमाच्चैः पीनलाङ्गूलपल्लवः. ५a) B. सत्त्वान्मुनिवरेणा. ६) B. ततोऽब्रवीद्दसनकः. ७) B. तोभाकुल इवेत्यते. ८) B. चिन्तावेगेन. ९) B. स्युः प्रयोजनकर्ता. १०) B. अकार्यदुर्ग्रहग्रस्तः. ११) B. कीलोत्पाटीव वानरः. १२) B. स भवेद्दुःख. १३) B. कीलाकर्षीव.

१०) B. अकार्यदुर्ग्रहग्रस्तः. ११) B. कीलोत्पाटीव वानरः. १२) B. स भवेद्दुःख. १३) B. कीलाकर्षीव.

3) B.
und
T
o.

[illegible]

